

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 17

FÖRSTA KAMMAREN

1968

17—18 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 17 april		Sid.
Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn	4	
Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.	11	
Beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt	19	
Om vidgad revisionsplikt för företag	21	
Om viss omläggning av skördeskadeskyddet	22	
Om upprätthållande av jordbruksproduktionen i norra Sverige ..	24	
Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden	25	
Interpellation av herr Wikberg (cp) ang. rätt till avsättning till skogskonto för avverkningar i anslutning till nedläggande av flottled	30	
Torsdagen den 18 april		
Svar på enkel fråga av herr Olsson, Johan, (cp) om ytterligare byggande av egnahem	32	
Svar på interpellation av herr Jacobsson, Gösta, (h) ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden	34	
Meddelande ang. enkel fråga av herr Nilsson, Ferdinand, (cp) ang. skillnaden mellan ATP-avgift och allmän arbetsgivaravgift	43	

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 17 april	Sid,
Gemensam omröstning i fråga om bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet	3
Utrikesutskottets utlåtande nr 4, om samordning i mottagarlandet av projekt för utvecklingsbistånd	4
Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna inom inrikesdepartementets verksamhetsområde	4
— nr 60, om visst tillgodoräknande av fackskola som praktik ..	4
— nr 61, om gymnasial utbildning i Strömstad och om inrättandet av ett gymnasium i Simrishamn	4
Bevillningsutskottets betänkande nr 29, om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.	11
— nr 31, ang. beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt	19
Första lagutskottets utlåtande nr 22, ang. förfarandet vid bodelning i anledning av hem- och äktenskapsskillnad	21
— nr 23, om obligatorisk förarplatsförsäkring, m. m.	21
— nr 24, om en fast organisation för offentlig försvarare i brottmål	21
— nr 25, om vidgad revisionsplikt för företag	21
Tredje lagutskottets memorial nr 39, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om avlöningsbidrag till sjömanspräster	22
Jordbruksutskottets utlåtande nr 15, ang. viss omläggning av skördeskadeskyddet	22
— nr 16, ang. införande av ett system med skördeskedeförskott	24
— nr 17, ang. upprätthållande av jordbruksproduktionen i norra Sverige	24
— nr 18, ang. anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden	25

Onsdagen den 17 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 62 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill

1. att riksdagen avslår motionerna I: 612 och II: 590 i vad de avser höjt bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 612 och II: 590 i vad de avser anslagsberäkningen till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 1 975 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

1. med bifall till motionerna I: 612 och II: 590 såvitt nu är i fråga beviljat ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 100 000 kronor höjt bidrag till De blindas förenings allmänna biblioteksverksamhet,

2. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 612 och II: 590 i vad de avser anslagsberäkningen till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett anslag av 2 075 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verk-

ställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 70.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det portokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 330, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 96 ja och 119 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 164 ja och 189 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Justerades protokollen för den 29 nästlidne mars samt den 2, 3, 4 och 5 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen tiden den 18—den 23 april 1968 för resa till Tunisien och deltagande där i bolagsstämma och styrelsesammanträde i egenskap av styrelseledamot i tunisiska industriföretaget N.P.K — Engrais, Société Anonyme Tunisien.

Stockholm den 17 april 1968.

Nils Theodor Larsson

Den begärda ledigheten beviljades.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 91, med förslag till lag

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. och om fortsatt giltighet av lagen, m. m., hänvisades densamma, såvitt den avsåge i propositionen framlagda lagförslag, till lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående försäljning av en fastighet i Sundsvall.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 99, med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 januari 1968 (nr 25), m. m.; och

nr 100, med förslag till förordning om mervärdskatt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående avgift för innehav av navigeringsmottagare.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet

dels skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående provisoriska lokaler för riksdagen vid författningsreform,

dels ock skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående riksdagens lokalfrågor på längre sikt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionerna nr 853—857.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om samordning i mottagarlandet av projekt för utvecklingsbistånd, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1968/69 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte motion.

Punkterna 1—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 60, i anledning av motioner om visst tillgodoräknande av fackskola som praktik, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av motioner om gymnasial utbildning i Strömstad och om inrättandet av ett gymnasium i Simrishamn.

I de likalydande motionerna I: 310, av herr *Hermansson m. fl.*, och II: 389, av herr *Berndtsson m. fl.*, hade yrkats att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om upprättande av gymnasial utbildning i Strömstad.

I de likalydande motionerna I: 537, av herr *Yngve Nilsson m. fl.*, och II: 681, av herr *Nilsson i Bästekille m. fl.*, hade anhållits att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa, att frågan om inrättandet av ett gymnasium i Simrishamn måtte bli föremål för ny prövning med beaktande av de synpunkter, som anförts i motionerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

I: 310 och II: 389 samt I: 537 och II: 681.

Reservation hade avgivits, utom av annan, av herrar *Thorsten Larsson* (cp), *Johan Olsson* (cp), *Eliasson* i Sundborn (cp), *Mattsson* (cp), *Gustafsson* i Uddevalla (s) och *Westberg* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 310 och II: 389 samt I: 537 och II: 681 måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

I denna reservation hade reservanterna bland annat anfört, att de funnit det angeläget, att en försöksverksamhet i enlighet med i reservationen angivna riktlinjer snarast igångsattes i kommuner, som lämpligen kunde komma i fråga. Denna försöksverksamhet avsåge inrättande av en filial till ett »modergymnasium». En dylik filial skulle bestå av ett tvåårigt gymnasium omfattande årskurserna 1 och 2. Under det tredje gymnasieåret skulle eleverna delta i den ordinarie undervisningen i modergymnasiet. I mån av behov av bättre valmöjligheter för eleverna under de två första åren skulle korrespondensundervisning kunna användas i vissa ämnen. Eleverna skulle dock i så fall även hava muntlig undervisning och handledning i dessa ämnen.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Lokaliseringsfrågorna har under 1960-talet vunnit allt mera beaktande i den politiska debatten, och många är väl de aspekter som man kan lägga på lokaliseringspolitiska åtgärder. Ibland kan vissa av de synpunkter som framförs vinna positivt stöd hos den beslutande församlingen. De åtgärder som vidtagits har dock i de flesta fall enligt mitt förmenande varit ganska ensidigt inriktade och har som regel mest tagit upp behovet av rent ekonomiskt lokaliseringstöd. Om en aktiv

lokaliseringspolitik skall vara verkningfull, måste alla de samhällsfunktioner beaktas som sammanslagna ger liv åt bygden i fråga. En sådan aktiv funktion är utan tvivel en god skolservice.

Man kan väl säga att grundskolans utbyggnad inneburit en starkt förbättrad utbildningsservice, men i fortsättningen måste vi också se till att följa upp denna förbättring även vad beträffar den gymnasiala skolan. Emellertid erfordras ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att ett gott gymnasium skall kunna inrättas. I detta utskottsutlåtande behandlas framställningar från orter där bättre möjligheter till gymnasieutbildning önskas, nämligen städerna Simrishamn och Strömstad. Uppvaktningsvägen har sådana framställningar gjorts från flera andra orter. Att ungdomen kan erbjudas gymnasieutbildning framstår som angeläget inte minst för de människor som tänker bosätta sig på dessa orter eller etablera företag där.

För inrättande av ett gymnasium erfordras, som sagt, ett ganska stort befolkningsunderlag på orten och i dess omland. En utväg för mindre orter vore att i samarbete med större gymnasier bilda gymnasiefilialer. I januari 1967 väcktes centermotioner i båda kamrarna i vilka föreslogs inrättande av sådana filialer och en utredning därom. På Kungl. Maj:ts uppdrag har nu skolöverstyrelsen låtit företaga en enmansutredning i frågan. Utredningen har redovisats inför utskottet med tre olika alternativ. Ett av dessa är en form av korrespondensläsning. Ett dylikt korrespondensgymnasium bör enligt skolöverstyrelsen anknytas till ett vanligt gymnasium, och intagningsnämnden vid modergymnasiet bör vara intagningsnämnd även för korrespondensgymnasiet. Detta föreslås också av utskottsmajoriteten.

Ett korrespondensgymnasium kan givetvis vara en lösning av vissa orters gymnasieproblem, men man kan väl

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

inte gärna påstå att det alltid är ett gott alternativ. En flicka eller en pojke som bor på en ort där det inte finns gymnasium står inför valet att läsa på korrespondens eller utnyttja de möjligheter som redan nu finns, nämligen att resa lång väg till ett befintligt gymnasium eller att inackorderas på platsen. De allra flesta väljer nog den besvärligare metoden att inackordera sig på gymnasieorten eller att acceptera en lång resväg, ty den metoden ger bättre möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen, och man vill gärna satsa på det effektivaste alternativet.

Vi som har reserverat oss tror inte att det av skolöverstyrelsen föreslagna korrespondensgymnasiet är ett bra alternativ. Vi föreslår i stället ett system med gymnasiefilialer, där eleverna skulle studera ett å två år på filialorten och sedan det tredje året vid moder-gymnasiet. Vi tror att detta är en bättre väg. Ett samarbete med den på vederbörande ort befintliga högstadieskolan och dess lärare skulle dessutom säkerligen befördra möjligheterna att få goda lärare till högstadiet och medföra att man rationellt kan utnyttja de lärarkrafter som finns på filialorten. En sådan samverkan mellan gymnasiefilialen och modergymnasiet skulle från många synpunkter vara mycket betydelsefull. Ett system med gymnasiefilialer skulle innebära att man kunde ge en god skolservice åt befolkningen i filialorten.

Vi reserverar hyser, herr talman, den bestämda uppfattningen att en aktiv försöksverksamhet med gymnasiefilialer enligt vårt förslag snarast bör komma till stånd. Det skulle vara en direkt hjälp åt de orter som detta utskottsutlåtande behandlar, nämligen Strömstad och Simrishamn, samt likartade orter. Det är angeläget att få göra detta försök med gymnasiefilialer. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr KARLSSON, OVE, (s):

Herr talman! Sättet att utforma gymnasial utbildning grundas på vitt skilda betingelser i olika delar av landet. En uppfattning som delas av många är att inackordering utgör en negativ studiefaktor för de studerande och bör om möjligt undvikas. Såsom stöd för den uppfattningen kan anföras det faktum att antalet ungdomar som söker minskar med avståndet till gymnasieorten. De ungdomar som söker till gymnasiet första årskurs befinner sig i en ålder då hemmets stöd i studiehänseende för många är att föredraga.

För oss som bor i områden med stora avstånd till gymnasieorter men med befolkningscentra på bortemot 10 000 invånare och med ett omland som har minst lika många invånare skulle reservanternas synpunkter och förslag vara en lösning att föredraga. Ett partiellt gymnasium omfattande årskurserna 1 och 2 jämte första årskursen av fackskolan skulle på ett bra sätt tillfredsställa många områden och orter i landet.

Med det anförda har jag bara velat klargöra min avsikt att stödja den av herr Thorsten Larsson m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Jag har undertecknat en motion till förmån för ett gymnasium i Simrishamn. Utskottet har inte beaktat de av oss framförda synpunkterna utan hänvisar till en av skolöverstyrelsen föreslagen försöksverksamhet för glesbygd i form av handledd brevundervisning. Nu är ju inte Simrishamn med omnejd någon glesbygd i vedertagen mening. Sant är att vi haft en vikande befolkningstendens på Österlen, men den är vi på väg ur. Länsmyndigheterna och ortens myndigheter gör vad de kan för att öka företagssamheten i detta område. Det hade därför varit en synnerligen god hjälp om

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

vi fått ett gymnasium till Simrishamn. Företag som skall etablera sig önskar som bekant att de anställdas barn skall ha möjlighet till gymnasieutbildning inte alltför långt från lokaliseringsorten.

I övrigt, herr talman, kan jag ansluta mig till vad herr Thorsten Larsson sagt i detta ärende och ber att med det anförda få yrka bifall till den av honom m. fl. avgivna reservationen.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! Intresset för ett gymnasium i Strömstad är åtskilliga år gammalt. Riksdagsmän från Bohuslän har i olika sammanhang fört fram detta önskemål, både i motioner och vid uppvaktningar samt även i remissdebattsinlägg under årens lopp. Det är uppenbart ett behov av gymnasium i Strömstad — hela norra Bohuslän skulle därigenom bli mer intressant för både företagare och arbetstigare.

Vi har hittills inte lyckats i dessa våra strävanden, och med det underlag som utskottet i dag lämnar finns det heller knappast några förutsättningar att vinna bifall till motionsförslaget. Men det är två tankegångar i utlåtandet som jag finner intressanta, dels korrespondensgymnasiet, som utskottet talar om, dels förslaget till gymnasiefilialer, som reservationen tar upp. Jag har inte någon anledning att nu gå in på en principiell diskussion i de sammanhangen — herr Thorsten Larsson har redan berört frågorna i sitt anförande — men jag är ytterst intresserad av att synpunkterna i reservationen skulle kunna på något sätt förverkligas. Jag tror att uppslaget är värt allt beaktande och hoppas innerligt att det så småningom skall leda till att även Strömstad på mer indirekt väg skulle kunna få sin gymnasiefråga löst.

Jag ber att med detta korta inlägg få yrka bifall till reservationen av herr Thorsten Larsson m. fl.

Häri instämde herr *Tistad* (fp).

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Det kan naturligtvis synas som om yrkandena i de motioner, som redovisas i detta utskottsutlåtande, är något anspråksfulla. Inrättandet av nya gymnasier är självfallet en stor fråga, men också en fråga av utomordentlig betydelse för de berörda landsändarna. Man måste ha förståelse för om det pläderas för sådana skolförhållanden att ungdomar i alla delar av landet får tillgång till gymnasial utbildning.

Utskottets utlåtande ger uttryck för samma mening. Det talas där om utbildning på i princip samma villkor. Ett viktigt led i planeringen, som måste beaktas, är självfallet den inverkan som inrättandet av ett nytt gymnasium kan få på andra gymnasier inom området. I fallet Strömstad är emellertid inte detta något problem, då denna stad avgränsas i ett väderstreck av havet och i ett annat väderstreck av norska gränsen. Inom norra Bohuslän är också fler ungdomar ute i förvärvsarbete än i landet som helhet. Det beror naturligtvis på att utbildningsmöjligheterna inom detta område är mindre goda. De nordbohuslänska bygderna ingår också i det s. k. norra stödområdet. Det är därför även ur lokaliseringssynpunkt ytterst angeläget att det blir bättre utbildningsmöjligheter inom detta område.

Sedan motionerna i denna fråga väckts har skolöverstyrelsen aktualiserat en försöksverksamhet som avser anordnande av gymnasial utbildning i glesbygd i form av handledd korrespondensundervisning. Herr Thorsten Larsson har redogjort härför och även uttalat en viss skepsis inför ett sådant undervisningssystem.

Man kan naturligtvis säga, att skolöverstyrelsens initiativ är lovvärt, men jag delar herr Larssons mening att denna undervisningsform knappast kan bli attraktiv. Jag är därför av samma uppfattning som reservanterna, nämligen att en bättre utbildningsväg skulle er-

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

hållas om man, där underlag saknas för ett vanligt gymnasium, inrättar en filial till ett modergymnasium. I vissa ämnen kunde ju brevundervisning användas under de två första läsåren. En sådan anordning skulle öka valmöjligheterna. Inrättandet av en sådan gymnasietyp medför också andra fördelar, t. ex. när det gäller lärarförsörjningen, vilket också påpekas i reservationen.

En försöksverksamhet i enlighet med dessa riktlinjer skulle enligt vår mening vara av största värde och måhända leda fram till någon form av filialgymnasier, som i sin tur skulle bidra till en jämnare befolkningsfördelning över landet.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Thorsten Larsson m. fl.

Herr DAHL (s):

Herr talman! När det gäller att i Bohuslän finna ersättning för stenindustrin och att stoppa en avfolkning av norra Bohuslän är det ett faktum, att lokaliseringspolitiken under många år har varit inriktad på en centralisering till Strömstad. Det resultat, som därvid har uppnåtts, måste sägas vara mycket gott. Strömstad har blomstrat upp. Som en följd av statsmakternas ingripande har det skapats en hel del nya industrier.

Den nya organisationen av skolväsendet har emellertid, såsom redan har sagts, lett till att vissa orter har kommit vid sidan om på grund av att där inte har funnits ett tillräckligt elevunderlag. Inför det faktum, att det inte finns något gymnasium i Strömstad, har många kvalificerade befattningshavare inte sökt tjänster där som de eljest skulle ha varit intresserade av. Om de skulle ha bosatt sig i Strömstad, skulle de ha varit tvungna att skicka sina barn rätt långa vägar för att kunna ge dem gymnasial utbildning.

Jag är väl medveten om att elevunderlaget är någonting som man inte

kan bortse från, när man skall ta ställning till frågan om inrättandet av ett gymnasium. Det går ju inte att inrätta gymnasier överallt, där det finns intresse för saken. Men när man känner till vådorna av det system inom skolväsendet, som vi har etablerat, när man ser, att vissa orter liksom kommer i efterhand och vid sidan om, därför att det där saknas möjligheter till gymnasieutbildning, tycker jag, att man skulle kunna pröva nya vägar. Det som nu har fastslagits i fråga om gymnasierna bör ju inte vara någonting som en gång för alla är fixerat, utan jag tror, att vi i den omställningsprocess, som nu pågår på skolans område, mycket väl skulle kunna följa det förslag, som förts fram här — ett par år med filialundervisning och det sista året vid ett riktigt gymnasium. Därmed skulle man skapa möjligheter för t. ex. Strömstad att stå sig i konkurrensen om arbetskraft, när det gäller både vanliga arbetare och kvalificerat folk i ledande ställning.

Jag är medveten om, att det kanske inte finns några större utsikter, att dessa tankar, som förts fram i reservationen av herr Thorsten Larsson m. fl., vinner gehör här i kammaren. Men jag tycker i alla fall, att vi klart och tydligt bör påtala, att det för orter i periferin är uppenbara nackdelar av det nya skolsystem, som man har knäsat. Det utredningsförslag, som skolöverstyrelsen lagt fram, bör därför snarast resultera i en ändring bl. a. i den riktning som reservationen önskar.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att både företrädarna för utskottet och företrädarna för reservationen är helt överens i sak. Vad som skiljer är uppfattningarna om förfaringsättet för att komma till bästa möjliga resultat.

Utskottet får med anledning av motionerna framhålla att man självklart bör eftersträva att ge ungdomen i alla

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

delar av landet tillgång till gymnasial utbildning på i princip lika villkor. Å andra sidan måste man beakta att det inte är möjligt att sprida gymnasierna till alltför många orter, om man samtidigt vill hålla fast vid den viktiga principen att man på varje gymnasieort bör kunna erbjuda eleverna åtminstone flertalet av studievägarna inom det gymnasiala skolsystemet. Denna princip sätter i själva verket en gräns för möjligheterna att inrätta gymnasier på orter med litet elevunderlag. Man måste också, då fråga är om inrättande av ett nytt gymnasium, beakta den inverkan som detta kan få på gymnasierna i angränsande områden, vilkas elevunderlag minskas.

En möjlighet att tillgodose önskemål om tillhandahållande av gymnasial utbildning på orter, som nu saknar gymnasium, kan uppkomma om en av skolöverstyrelsen nyligen föreslagen försöksverksamhet genomförs och slår väl ut. Försöksverksamheten avser anordnande av gymnasial utbildning i glesbygd i form av handledd brevvundervisning under två år och därefter ett års skolgång vid ett befintligt gymnasium. Ett dylikt »korrespondensgymnasium» bör enligt skolöverstyrelsen planeringsmässigt anknytas till ett vanligt gymnasium (modergymnasium). Intagningsnämnden för modergymnasiet bör vara intagningsnämnd även för korrespondensgymnasiet. Modergymnasiets elevområde tilldelas på vanligt sätt visst antal intagningsplatser och eleverna antas på samma sätt och i den ordning som nu gäller i fråga om vanlig gymnasieintagning.

Från denna talarstol har redan framhållits att även om vi inför en ordning enligt skolöverstyrelsen eller enligt reservationen kommer nog de flesta att välja modergymnasiet för att vara säkra i sin studiegång. Detta kommer att medföra att på dessa mindre orter, där elevantalet redan förut är väl litet, kommer det att krympa ytterligare. Jag tror knappast att man kan inrätta en

gymnasiefilial med ett så litet antal elever. Enligt skolöverstyrelsens förslag kan man låta dessa elever stanna kvar på hemorten och läsa där under de två första åren, varefter de kan gå till ett modergymnasium det tredje året. Det är egentligen bara den skillnaden mellan förträdarna för utskottet och företrädarna för reservationen. Men det är en ganska viktig skillnad. Alla som har sysslat med dessa frågor förstår mycket väl att även en filial måste ha något så när tillräckligt med elever för att man skall kunna klara undervisningen. Men får man denna handledda korrespondensundervisning enligt skolöverstyrelsens förslag, kan det få vara ett så litet antal elever som helst — man klarar uppgiften ändå. Det är det som är det väsentliga i detta sammanhang. Både företrädarna för utskottet och för reservationen är alltså ense om att det måste göras någonting för dessa mindre orter. Det gäller då såväl Strömstad som Simrishamn.

Här är det bara frågan om vilken väg som är lämpligast. Jag vet att skolöverstyrelsen har grubblat mycket på detta problem och har kommit fram till det förslag som utskottet presenterat. Jag är övertygad om att när skolöverstyrelsen skall ta ställning till vilka orter som kan komma i fråga, kommer man även att ägna stor uppmärksamhet åt såväl Strömstad som Simrishamn, ty dessa orter ligger ju mycket väl till. Men det finns även en rad andra orter i landet, där det kan få stor betydelse vilken väg man går när man skall försöka ordna denna sak. Vi som företräder utskottet är övertygande om att skolöverstyrelsens linje är den bästa för de mindre orterna.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Som herr Näsström sade är det inte så förfärligt mycket att diskutera om principen att man skall

Om inrättande av gymnasier i Strömstad och Simrishamn

åstadkomma någonting på dessa orter. Men när det gäller sättet menar vi reservanter att både skolöverstyrelsen och utskottet varit för försiktiga och räddhågade för att man skall kunna åstadkomma vad man bör sikta till, nämligen att ge en så god undervisning som möjligt. Jag tror inte att korrespondensalternativet är ett realistiskt alternativ på sådana orter som vi här diskuterar.

Herr Näsström sade att Strömstad och Simrishamn ligger mycket väl till, och efter vad jag kan förstå skulle de kanske ha snudd på att få ett gymnasium. Då tycker jag inte att korrespondensalternativet här är ett gott alternativ. Då vore en gymnasiefilial med direkt skolgång ett bättre system.

Man kan i denna fråga inte bara resonera så som många gör och säga som många har sagt: Här är inte tillräckligt underlag för ett gymnasium, här kan vi inte lägga något gymnasium. Att inrätta ett gymnasium på en ort är *en* aktivitet. Resonerar man på samma sätt också när det gäller andra aktiviteter, minskar befolkningsunderlaget. Inga företag slår sig ned på orten, och inga människor vill bosätta sig där. Då blir det ett ännu sämre underlag. Det är ett negativt resonemang. Det ena alternativet utesluter inte det andra. Man borde här faktiskt få i gång ett försök med ett system med gymnasiefilialer.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att delta i denna debatt, men herr Näsström sade något som uppkallade mig till ett inlägg.

Herr Näsström betonade hur viktigt det är att man vid en gymnasiefilial kan tillgodose alla studievägar. När man inte kan göra det på grund av ett litet elevunderlag leder det herr Näsström till slutsatsen att korrespondensgymnasium är det bästa alternativet. Jag tycker att här liksom i så många andra fall är det en tillämpning av satsen om det bästa som det godas fiende.

Vid de vanliga gymnasierna har det visat sig att eleverna ådagalägger ett mycket begränsat intresse för att utnyttja de valmöjligheter i fråga om olika ämneslinjer som finns. Deras val koncentreras faktiskt till ett begränsat antal ämnesvarianter. Därmed bortfaller en stor del av invändningarna mot filialgymnasierna.

Det får givetvis mindre betydelse att dessa inte kan tillhandahålla alla de studiemöjligheter som finns i det nya gymnasiet, när en del av dessa möjligheter bara efterfrågas av ett fåtal. Det är, anser jag, inte rätt att utestänga ett stort antal ungdomar från gymnasiestudier för att det finns ett begränsat antal ungdomar i samma trakt som inte kan få sina intressen tillgodosedda.

Trots allt får man räkna med en viss snedvridning i fråga om linjeval. En del studerande som hellre skulle vilja välja en annan linje kommer att välja den linje som finns, men det är få som drabbas av detta, och olägenheterna är begränsade.

Vi bör därför, anser jag, för framtiden inrikta oss på båda dessa varianter — filialgymnasier där sådana är motiverade med hänsyn till befolkningsunderlaget och korrespondensgymnasier på orter med mindre befolkningsunderlag.

För de orter som det här varit tal om — Strömstad och Simrishamn — bör man sikta på att få filialgymnasium i stället för korrespondensundervisning.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Får jag till det sista säga att såväl vi som skolöverstyrelsen vet att det finns ett stort antal andra orter i landet som befinner sig i samma läge. När man skall införa en ny skolordning, måste man ta hänsyn till flera än dessa två orter som här närmast nämnts. Jag skulle tro att den ärade talaren är överens med mig om den saken.

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål,
m. m

Sedan vill jag starkt poängtera att såväl utskottet som reservanterna anser att det bör ges studiemöjligheter för dessa ungdomar. På den punkten råder inga meningsskiljaktigheter, det kan vi lugnt vara överens om.

Jag kan försäkra att skolöverstyrelsen grubblat mycket på denna sak. Den har kommit fram till att det bästa för såväl ungdomarna som för skoldistriktet är att få till stånd dessa korrespondensgymnasier. Jag vill erinra om att de skoldistrikt som vill försöka inrätta en gymnasiefilial kan komma i en ganska svår belägenhet. Det går inte i en handvändning att med grundskolan som bas organisera en gymnasiefilial. Även sådana omständigheter kommer med i bilden när skolöverstyrelsen skall ta ställning till denna mycket viktiga fråga.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag vill med anledning av herr Näsströms senaste inlägg fästa uppmärksamheten på att jag pläderade för en lösning enligt båda linjerna. Jag anser att man bör kunna inrätta filialgymnasier på orter som har relativt stort befolkningsunderlag och korrespondensgymnasier på mindre orter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Thorsten Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Larsson, Thorsten, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Thorsten Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Larsson, Thorsten, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 40.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 29, med anledning av motioner om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

Till behandling i ett sammanhang hade utskottet upptagit följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 12, av herr Schött m. fl., och II: 62, av herr Gustafsson i Borås m. fl., vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning rörande införande av rätt för fysiska personer till avdrag vid den statliga inkomstbeskattningen för gåvor upp till en viss

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

maximigräns till u-hjälps- och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

2) de likalydande motionerna I: 13, av herr *Svenungsson*, samt II: 16, av herr *Fridolfsson* i Stockholm och herr *Werner*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning rörande införande av avdrag vid taxering till inkomstskatt för gåvor till religiösa, humanitära, kulturella, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

3) de likalydande motionerna I: 373, av herrar *Blom* och *Erik Filip Petersson*, samt II: 474, av herr *Hyltander m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om förslag till regler för avdragsrätt vid deklaration för bidrag till fadderbarn i u-land; ävensom

4) de likalydande motionerna I: 639, av herrar *Thorsten Larsson* och *Ernst Olsson*, samt II: 597, av herr *Johansson* i Skärstad och herr *Boo*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhänga om utredning av möjligheterna att stimulera enskilda personer att lämna bidrag och gåvor till religiösa och ideella organisationer samt hjälporgan för insatser på humanitära, allmännyttiga och vetenskapliga områden i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt,

A) beträffande avdrag för gåvor till allmännyttiga ändamål, att riksdagen måtte avslå

- 1) motionerna I: 12 och II: 62,
- 2) motionerna I: 13 och II: 16 samt
- 3) motionerna I: 639 och II: 597;

B) beträffande avdrag för periodiskt understöd till fadderbarn i u-land,

att riksdagen måtte avslå motionerna I: 373 och II: 474.

Reservation hade anförts av herrar *Yngve Nilsson* (h), *Sundin* (cp), *Gösta Jacobsson* (h), *Lundström* (fp), *Tistad* (fp), *Gustafson* i Göteborg (fp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Lothigius* (h), *Öhvall* (fp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa,

I. att riksdagen — med anledning av motionerna I: 12 och II: 62, I: 13 och II: 16 samt I: 639 och II: 597 — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om skyndsamt utredning rörande införande av rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål;

II. att följande motioner, nämligen

- 1) motionerna I: 12 och II: 62,
- 2) motionerna I: 13 och II: 16 samt
- 3) motionerna I: 639 och I: 597,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Den fråga som det här gäller är ingen nyhet. Vi har haft den uppe till behandling under flera år. Jag skall därför fatta mig kort.

En del religiösa, humanitära och ideella organisationer som utför för samhället värdefulla uppgifter är för sin verksamhet beroende av penningbidrag från enskilda personer. Det är ofta verkligt behjärtansvärda ändamål det är fråga om.

Det rådande höga skattetrycket har emellertid försämrat bidragsgivarnas möjligheter att främja sådana ting. Det är all anledning för samhället att göra någonting. Det föreligger starka skäl för att gåvor till sådana ändamål görs avdragsgilla vid inkomstbeskattningen. Detsamma gäller bidrag till vetenskaplig forskning.

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål,
m. m

Reservanterna hemställer om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamt utredning rörande införande av rätt till avdrag vid beskattningen för gåvor till u-hjälp och andra humanitära ändamål samt till kulturella, religiösa, vetenskapliga eller eljest uppenbart allmännyttiga ändamål.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Då jag undertecknat motionen I:13 vill jag i anslutning till bevillningsutskottets betänkande nr 29 anföra några synpunkter utöver dem som har redovisats i motionen.

Denna fråga återkommer till årets riksdag av det enkla — men oförklarliga — skälet att den fortfarande är olöst. Ändå är det bara en utredning som år efter år begärs. Det har ofta gjorts gällande att samhällets stöd åt religiösa, humanitära eller kulturella ändamål uteslutande bör ges i form av bidrag och inte genom förmåner vid beskattningen. Mot detta kan invändas att det knappast är ett allmänintresse att samhällets hela ekonomiska stöd åt de verksamheter det här är fråga om ges i form av bidrag. Skattefrihet för enskilda bidrag skulle enligt vår mening vara en bättre väg att tillgodose dessa intressen.

Det är också ett faktum att ett allt hårdare skattetryck försvårat enskilda bidragsgivares möjligheter att främja organisationernas intressen. Den fria verksamhet som här åsyftas är också ett värdefullt komplement till samhällets egna institutioner. Det kan heller inte vara ett egenintresse om medborgarna i stället för att använda hela sin inkomst för egen räkning stöder de ideella organisationerna. I ett läge där staten av finansiella skäl inte har möjlighet att själv ge önskvärt stöd — och så gynnsam blir aldrig statens finansiella situation — borde en stimulans

via avdragsrätt för gåvor allvarligt övervägas.

Genom våra skatter får vi alla vara med om att betala de statsbidrag som utgår. I många fall får vi vara med om att subventionera verksamheter som vi inte har det minsta intresse för eller kanske rent av är motståndare till.

Vid de upprepade riksdagsdebatterna i frågan brukar framhållas att det inte skall vara så krassa motiv som möjligheten till skatteavdrag, vilka skall mobilisera den enskildes ideella intressen. Men det är inte fråga om sådana motiv i detta sammanhang. Avdragsrätt skulle möjliggöra och ytterligare stärka den fria biståndsverksamheten under ett allt hårdare skattetryck.

Enligt vår mening behöver inte ett bidragssystem utesluta avdragsrätt. Avdragsrätten bör kunna utgöra ett värdefullt komplement till bidrag över budgeten. För många är det också ett tvingande ansvar att offra pengar för att hjälpa andra människor, t. ex. i u-länderna, genom den kristna missionens beprövade insatser. Det är verkligen inte för att dessa medborgare ur skattesynpunkt skall komma lindrigare undan som vi år efter år begär denna utredning. Det är för att ge dem möjlighet att satsa ännu mer. Erfarenheterna från andra länder är också mycket goda. Det kan ha sitt intresse att påpeka att en socialdemokratisk regering i Danmark tog initiativ till införandet av avdragsrätt och även genomförde den reformen. I Västtyskland fungerar systemet alldeles utmärkt.

Nu bestrider naturligtvis ingen att avdragsrätten kan komma att verka olika för olika bidragsgivare på grund av olika skattekraft, men vi hoppas att en utredning kan nå fram till en godtagbar lösning på denna punkt. Det har också ofta varit med mycket knapp majoritet, åtminstone i medkammaren, som detta utredningskrav år efter år avvisats av riksdagen. Det är ju också

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

ett känt faktum att den grupp inom det socialdemokratiska partiet som ingår i den s. k. broderskapsrörelsen har sympatier för åtminstone någon form av avdragsrätt — även om gruppen som helhet tyvärr inte bestått provet vid omröstningar. Att frågan blir utredd är i varje fall en rimlig begäran.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSSON, ERIK FILIP, (fp):

Herr talman! Eftersom jag undertecknat en av de här berörda motionerna vill jag bara i korthet yrka bifall till reservationen. Det har ju sagts här tidigare — och det har för övrigt upprepats under många år — att det ärende som vi nu behandlar berör en mycket viktig detalj av vårt samhällsarbete. I den detaljen bedrivs arbetet kanske många gånger i det tysta, men om det upphörde, skulle vårt samhällsliv bli betydligt fattigare. Eftersom de här motionerna för övrigt återkommer år efter år, får man väl tolka det som ett uttryck för att det finns ett djupt och allmänt intresse för att få denna fråga löst. Såsom det nyss sades har man ju lyckats i många länder, och då är det egendomligt att man i Sverige, som i olika sammanhang visat stort intresse för humanitära ändamål, inte skall kunna klara upp denna lilla detalj.

Den motion som jag varit med om att underteckna tar sikte på en speciell fråga, nämligen att man skulle få avdragsrätt för bidrag till fadderbarn i u-länder. Under senare år har vi här i vårt land blivit alltmer medvetna om det växande behovet av hjälp till u-länderna. I den allmänna debatten har framförts krav om en betydande ökning av denna hjälpverksamhet.

Att ha fadderbarn i u-länder är en praktisk hjälpverksamhet, som samhället på allt sätt borde uppmuntra och stödja. Det innebär att de som vill

hjälpa u-landsbarn sänder ett bestämt belopp regelbundet under minst ett år till en fadderbarnsorganisation, exempelvis Rädda barnen, som i sin tur vidarebefordrar hjälpen till ett visst bestämt barn. Ofta är detta barn intaget på ett barnhem som drivs av organisationen i fråga. Möjligheter till mer personlig kontakt mellan givaren samt fadderbarnet och dess familj finns som regel, och mycket görs från hjälporganisationernas sida för att stimulera och utveckla sådana kontakter, vilket kan få mycket stor betydelse för samarbetet och förståelsen i fråga om denna hjälpverksamhet.

Med hänvisning till den motivering som är uttryckt i reservationen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag vill livligt undstryka vad herr Gösta Jacobsson sade om att denna fråga är långt ifrån ny. Vi har behandlat den varje år under lång tid, och argumenten för och emot är precis desamma. Därför kan man kanske hänvisa till vad man under tidigare år har sagt.

Ett par talare har anfört utlandet som förebild när det gäller avdragsrätt för gåvor till olika ändamål, och det är väl riktigt att avdragsrätt tillämpas på sina håll. Men det finns länder som är så frikostiga när det gäller denna avdragsrätt, att de måste börja pröva om sin ställning. För en tid sedan förekom ett TV-reportage från ett land som är rätt frikostigt när det gäller avdrag för donationer och gåvor till religiösa föreningar. Dessa föreningar har fått så mycket pengar att de startat institutioner på profana ämnesområden. Detta har väckt ett motstånd mot denna frikostighet, och man säger att det ändå inte kan vara meningen att på detta sätt animera dessa organisationer att ge sig in på områden som de inte är avsedda för.

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål,
m. m

I varje fall anser utskottet att det knappast kan finnas något skäl att som motivering för avdragsrätt för gåvor här i landet hänvisa till lagstiftning i andra länder. Vi vet ju inte hur sådana här ändamål främjas i de länder där man har skattefrihet. Det kan mycket väl tänkas att i dessa länder är det allmänna betydligt restriktivare när det gäller att lämna bidrag till de ändamål som skattefriheten här avser.

Utskottet framhåller också de mycket betydande svårigheter som måste finnas vid gränsdragningen. Motionärerna talar om religiösa, humanitära, kulturella, vetenskapliga och eljest uppenbart allmännyttiga ändamål. Jag frågar mig: Vilka ändamål är då uteslutna? Här griper man in i hela samhällsverksamheten. All verksamhet som bedrivs i detta land är ju på ett eller annat sätt allmännyttig. Det skulle bli ytterst svårt att sätta gränsen. Varje restriktivt ingrepp skulle vålla kritik och uppmärksamhet.

Jag ber, herr talman, att med det sagda få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Eftersom jag står som första namn under motion nr 12 i denna kammare, ber jag att också få säga några ord. Vi har i vår motion understrekat att det finansiella läget här i landet gör att man inte kan erhålla så stora bidrag från statens sida som vi anser skäligen till ett flertal mycket angelägna ändamål. Vi har också påpekat, som flera talare här framhållit, att man i en rad andra länder har gått med på skatteavdrag för frivilliga bidrag till dylika ändamål — inte mindre än nio länder är omnämnda i vår motion.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att vi i motionen gjort vissa begränsningar. Vi har således föreslagit att avdragsrätten skulle gälla endast fysiska personer och att den i första

hand skulle ifrågakomma vid den statliga beskattningen. Dessutom bör enligt vår mening en maximigräns sättas för det avdragsgilla beloppet.

Vidare vill jag understryka att det är en utredning som begärs. Kommer en utredning till stånd, kan en hel rad spörsmål bli ordentligt belysta. Herr Einar Eriksson har framhållit att problemet är långt ifrån enkelt. Han har nämnt att man i andra länder kanske är njuiggare när det gäller bidrag från det allmänna till de ändamål som vi här tänkt oss. En utredning av problemet skulle visa hur det därmed förhåller sig. Att det är en besvärlig fråga vill jag på intet sätt förneka, men jag menar att just den omständigheten talar för att vi bör få en ordentlig utredning till stånd. Detta är eljest en motion, som återkommer år efter år. Att intresset för frågan är utomordentligt stort på skilda håll, bland en rad organisationer och hos den stora allmänheten, råder det ingen tvekan om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! En mycket betydande fråga för samhället är ju hur vi skall kunna bevara idealiteten levande så att det Sverige som en gång kommer att ta över, när de som nu arbetar inte längre kan arbeta, fortfarande bäres av avgörande demokratiska ideal och fortfarande har en samhällsbyggande kraft. Vi är alla medvetna om att idealiteten sitter ganska trångt i det moderna samhälle som vi har byggt upp. Vi finner att det ofta är den protesterande ungdomen som bär idealiteten. Vi frågar oss också hur vi skall bära oss åt för att hjälpa de protesterande ungdomarna att få något vettigt ur sin protest.

Såvitt jag kan begripa, måste man lägga denna aspekt på den fråga som vi nu behandlar, om den alls skall få någon mening. Annars skjuts den undan

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

i ett litet hörn såsom en tämligen ointressant fråga. I grunden berör den dock avgörande och centrala principer för demokratins friskhet och dess sätt att fungera. Jag har inte något behov av att vara negativ mot staten, men det kan väl ändå klart sägas att staten är något trög när det gäller t. ex. u-landshjälpen. Vilken uppfattning vi än har i detta avseende vet vi att det finns många grupper som vill att det skall gå mycket snabbare och är beredda att satsa och även gör det. Det vore rimligt att staten stödde den idealitet som där finns genom att skapa möjligheter för dem att i ökad grad göra en insats i detta avseende.

Vi har diskuterat denna fråga en hel del i vårt samhälle. Det har framhållits även av herr Einar Eriksson. Han säger också att det inte finns några nya argument, vilket är alldeles riktigt. Men att frågan återkommer gång på gång visar ju att det råder ett slags oro och ett slags känsla av att vi inte har löst detta problem så som vi borde ha gjort. Därför finns ingen annan möjlighet än att komma tillbaka till dess man vinner anklang för den grundsyn som man här företräder.

Någon grundläggande utredning i detta ämne har väl inte förekommit. Socialdemokratin har valt en viss bestämd linje, och jag kan förstå den. Det är administrativa problem men även principiella problem av rätt betydande art som inneslutes i detta. Jag vet ju att om några kommer billigare undan från skatt genom att de ger bidrag till visst ändamål, måste den skatten tas in på annat sätt. Men därför tycker jag det vore riktigt att vi äntligen på ett parlamentariskt sätt finge diskutera igenom denna sak med en utredning som bakgrund och finge en principdebatt i riksdagen. Då slapp vi att få tillbaka denna fråga år efter år. Avstår vi nu från vidare åtgärder med motiveringen att frågan har behandlats tillräckligt, kommer den tillbaka nästa

år i precis samma läge. Det vore riktigare att bifalla reservationen. Jag anser att vi bör be Kungl. Maj:t om en utredning, så att vi sedan kan ta en stor principdiskussion i riksdagen om hur vi skall lösa dessa frågor. Jag har redan antytt, och jag vill betona det än en gång, att det här är en del av frågan om demokratins väsen och demokratins framtid. Jag tror att vi alla är överens om att demokratin icke kan fungera, om det inte finns människor med engagemang och ansvarskänsla. Demokratin är ingen självklarhet. Den har kämpats fram i vårt land. De olika partierna har givit sina bidrag, och vi känner alldeles säkert här i riksdagen att det är en avgörande fråga för oss att bevara demokratins friskhet och sunda liv. Därför har vi anledning att se på vilka områden vi bör göra en insats för att stärka de krafter som alltjämt är beredda att värna och vårda demokratins grundläggande principer, de som har att göra med den enskilda människans frihet, den enskilda människans ansvar och över huvud taget en social ansvarighet i vårt samhälle.

Det finns ingen anledning att nu diskutera kyrka och stat, men vi är alla medvetna om att en av de stora frågorna i den debatt som nu har börjat och den fråga som kommer att diskuteras mest intensivt i framtiden är hur kyrkan skall kunna finansiera sin verksamhet. De flesta tycks anse att skilsmässan är en rimlig sak men att det gäller att hjälpa kyrkan att klara sin ekonomiska situation. Jag vill inte säga att lösningen är att möjliggöra bidrag med avdragsrätt, men det är i varje fall värt att ordentligt diskutera igenom den saken, så att vi vet hur ett sådant system fungerar, när vi en gång måste fatta ståndpunkt i ärendet.

Mer än lagar och förordningar betyder den mentalitet som finns hos människorna. Vi i riksdagen kan kanske inte på ett avgörande sätt påverka människors mentalitet, men jag tror att

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål,
m. m

ibland förlöses en god vilja, om ett yttre stöd gives denna goda vilja. Den goda viljan kan ibland frustreras, därför att hämningarna är så starka på så många håll. Jag tror att samhället gör klokt om det plockar upp de många olika tendenser till insatsvilja som finns — kulturellt, i fråga om u-landshjälpen, religiöst eller vad det kan vara fråga om — och liksom fångar in den vinden. Detta är av värde för demokratiens väsen, som vi i Sveriges riksdag är satta att vårda, och därför bör vi i ökad grad stödja dessa krafter.

Man kan säga att staten ger bidrag till olika ändamål, men därmed förloras något av den inspiration som ligger i att en enskild människa tar ett personligt ansvar, satsar ekonomiskt och givetvis tid och kraft för att de idéer och den livssyn som vederbörande företräder skall få utrymme, livskraft och framtidsmöjligheter.

Jag ser inte den här saken som bara en organisationsfråga. Den är för mig en fråga om samhällets sätt att förstå de krafter som verkar, en fråga om positiv inställning till avgörande makter i vårt samhälle. Därför är frågan värd en ordentlig utredning, och jag ber att få yrka bifall till den reservation som föreligger.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Varken jag personligen eller utskottets majoritet ser på detta som bara en administrativ eller skatte-teknisk fråga. Det ligger också åtskilligt av principiellt bedömande bakom vårt ställningstagande.

Jag har mycket stor respekt för herr Sörenson när han, som ofta sker, engagerat tar till orda här i kammaren just i frågor som vi alla väl måste vara intresserade av. Han ställer i dag frågan: Hur skall vi kunna bevara idealiteten i en alltmer materialiserad värld, och hur skall vi kunna upprätthålla och förstärka demokratiens friskhet? Ja, det

är oerhört betydelsefulla frågor som måste ägnas allra största intresse. Men att de skulle tas upp i detta sammanhang har jag väldigt svårt att riktigt acceptera. Man skulle nämligen enligt den tankegången bevara, stärka och främja de oerhörda tillgångar, som det här gäller, genom att krasst bevilja avdragsrätt vid beskattningen för dem som lämnar penningbidrag till vissa allmännyttiga ändamål.

Jag instämmer helt med herr Sörenson i att om man skall främja idealiteten och förstärka de krafter i samhället som verkar för de ändamål vi här talar om, ja, då måste det faktiskt ske genom stöd. Engagerar vi oss i ett stöd är det, såvitt jag förstår, en bättre attityd i dessa sammanhang. Men då kommer å andra sidan också den faktorn in i bilden, att det kostar pengar. Vi skall här besluta att med skatter och andra pålagor engagera människor. Den saken är vi väl inte alldeles överens om — snarare vill man ju så mycket som möjligt försöka begränsa de pålagor som läggs på folket.

Här gäller det alltså en stor principiell fråga. Beviljar riksdagen denna avdragsrätt och det leder till betydande skattebortfall måste ett sådant skattebortfall kompenseras, vilket inte kan ske på annat sätt än genom att man lägger en skattebörd på alla. Då är det väl bättre att gå den andra vägen, som vi har varit inriktade på, nämligen att genom bidrag främja de verksamheter som vi anser värda ett stöd.

Detta är den principiella frågan, herr Sörenson, den administrativa frågan har mera sekundär karaktär.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag delar kanske inte herr Erikssons syn att frågorna om idealitet och ansvar för demokratiens väsen och framtid inte skall tas upp i detta sammanhang. När skall de då tas upp? Vi får väl ta upp dem vid de till-

Om rätt till avdrag vid inkomstbeskattningen för gåvor till allmännyttiga ändamål, m. m.

fällen när frågor kommer på riksdagens bord, som har anknytning till just detta. Jag har anmält den grundsynen att jag inte tror att vi här i riksdagen kan besluta fram någon idealitet. Men jag har den uppfattningen att vi bör stödja de krafter i vårt samhälle som inifrån vill leva i idealitet och i ansvarighet, och det är därför jag anser det värt att ytterligare begrunda denna fråga.

Såvitt jag förstår kom herr Eriksson i senare delen av sitt anförande in på ett principiellt resonemang. Jag är inte särskilt pigg på att just nu föra en avgörande principiell diskussion — jag skulle önska att en utredning fick begrunda dessa frågor och ge oss ett material, varefter vi så småningom i riksdagen skulle kunna föra en stor debatt. Här gäller det verkligen en sak som engagerar många människor. Det är denna synpunkt av principiell natur som jag vill anför.

Går man den väg som socialdemokraterna har valt och som många andra väljer, den väg som herr Eriksson advocerade för, nämligen att vi skall lämna stöd, så är det förstäeligt. Detta tycks också vara den utveckling vi är inne i. Låt oss lämna en summa pengar, säger man, så får de arbeta så gott de kan. Men därigenom förlorar vi ofrånkomligt den personliga närheten till den uppgift det är fråga om. Det vore av största betydelse — huvuvida det går vet jag inte — om man lyckades personligt engagera de enskilda människorna i de livsfrågor som ytterst bär den svenska demokratins väsen.

Jag kan inte se att det skulle vara ett principiellt ställningstagande om vi i dag sade: Vi godtar att denna fråga är så angelägen att den bör utredas, och när utredningen har kommit har vi en stor principiell debatt — då vet vi hur det skall vara i framtiden.

Jag vet inte om jag kan ha någon större förhoppning, men jag har i varje fall en intensiv längtan att det skall finnas några på den andra sidan, om

jag så får uttrycka det, som ändå menar att det är värt att begrunda denna sak något mer än vi hittills har gjort. En utredning tycker jag att också en del socialdemokrater skulle kunna vara med om.

I förhoppning om att så skall ske yrkar jag ännu en gång bifall till den reservation som har framlagts.

Herr **ERIKSSON, EINAR, (s)**:

Herr talman! Efter herr Sörensons anföranden, både nu och tidigare, skulle man kunna få den uppfattningen att de som står för utskottsmajoritetens mening skulle vara mindre intresserade av att främja de goda krafter som herr Sörenson talar om. Tvärtom, herr Sörenson, men vi har den principiella uppfattningen att det inte är det rätta sättet att främja ändamål av detta slag att ge skattefrihet för gåvor. För egen del kan jag aldrig tänka mig att man för bevarandet av frihet och idealitet skall tvingas att tvångslösa dessa frågor genom skattefrihet. Det är enligt mitt sätt att gå fel väg.

Herr **SÖRENSON (fp)**:

Herr talman! Det är här inte fråga om skattefrihet, herr Eriksson. Det är inte heller riktigt att säga att jag skulle mena att socialdemokraterna inte har haft en ansvarig inställning till de krafter i samhället som arbetar på ideell grund. Vi vet ju att stora bidrag lämnas. Men det är en fråga som herr Eriksson undviker, den nämligen att den personliga närheten har en engagerande kraft för människan.

Man bör väl, herr Eriksson, inte bara säga att detta inte är någonting att resonera om, därför att ni på socialdemokratiskt håll har tagit ställning till frågan och har er uppfattning klar. Det är väl en mera konstruktiv och dynamisk syn att säga: Än en gång skall vi titta på den här saken och det på ett djupare sätt än vi hittills har gjort, och

Ang. beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt

det skall vi göra tillsammans och inte bara inom ett parti.

Jag tycker det vore riktigt med en parlamentarisk utredning, och jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten A förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 29 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat;

och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 64.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utsoktet i punkten B hemställt.

Ang. beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 31, med anledning av motioner rörande beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt.

I de likalydande motionerna I: 258, av herrar *Brundin* och *Strandberg*, samt II: 330, av fru *Sundberg m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till sådan ändring av kommunalskattelagen, att markägare eller annan, som hade intäkt av grus-, torv eller lertäkt, finge avsätta viss del av intäkten till ett s. k. återställningskonto utformat i enlighet med de principer, som framförts i motionerna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 258 och II: 330, i vad de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført.

Vid betänkandet hade reservation avgivits av herrar *Yngve Nilsson* (h), *Gösta Jacobsson* (h) och *Lothigius* (h), vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 258 och II: 330 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära förslag till sådan ändring av kommunalskattelagen, att markägare eller annan, som hade intäkt av grus-, torv- eller lertäkt, finge avsätta viss del av intäkten till ett s. k. återställningskonto i enlighet med de principer, som framförts i motionerna.

Ang. beskattningen av inkomst från grus-, torv- eller lertäkt

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Detta betänkande, nr 31, behandlar ett motionspar som avlämnats i denna kammare av herrar Brundin och Strandberg och i andra kammaren av fru Sundberg m. fl. I dessa motioner hemställer man om åtgärder av Kungl. Maj:t så att markägare eller annan som har infäkt av grus-, torv- eller lertäkt får avsätta viss del av intäkten till ett konto, som efter avslutad täkt får användas till att återställa marken på ett ur naturvårdssynpunkt tillfredsställande sätt.

Vid behandlingen av motionsparet hänvisar utskottsmajoriteten till tvenne beslut av riksskattenämnden gällande avsättning till återställningskonto. I båda fallen, som var högst olikartade, kunde riksskattenämnden inte beakta sökandenas önskemål. Vidare konstaterar utskottet att något regeringsrättsavgörande inte föreligger i den frågan. Utskottet konstaterar också att avsättning till fonder för framtida kostnader bedöms restriktivt av regeringsrätten. Slutligen framhåller utskottet att en stor del av återställningsarbetena kan utföras medan täkt ännu pågår och att den av motionärerna väckta frågan således inte innebär något större problem.

Jag kan inte dela utskottsmajoritetens uppfattning. Kostnaderna för återställandet betalar ju den som bearbetar täkten, och han får också i regel lämna garanti för återställandet om han skall få lov att utnyttja fyndigheten. Det är väl mycket sällsynt att det under pågående täkt går att utföra återställningsarbete i någon nämnvärd omfattning. Det blir därför i regel så att kostnaderna för återställandet, då verksamheten är slut, belastar den som utnyttjar fyndigheterna. Jag menar därför att det är viktigt att tillse att kapital finns tillgängligt för de avslutande arbetena. Det synes alltså reservanterna vara ändamålsenligt att beakta motionärernas önskemål i denna fråga.

Därmed, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det föreliggande ärendet är inte av den beskaffenheten att det behöver föranleda lång debatt i kammaren. Det framgår av betänkandet att motionärerna inte har kunnat samla något större antal ledamöter för sin mening, och utskottet skriver att man när det gäller rationell drift kan klara dessa saker på ett sätt som inte innebär någon belastning för företagarna.

Med erinran om detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, Yngve, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 29.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av motioner angående förfarandet vid bodelning i anledning av hem- och äktenskapsskillnad;

nr 23, i anledning av motioner om dels obligatorisk förarplatsförsäkring, dels förarplatsförsäkring för av stat och kommun ägda fordon; samt

nr 24, i anledning av motion om en fast organisation för offentlig försvarare i brottmål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om vidgad revisionsplikt för företag

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av motioner om vidgad revisionsplikt för företag.

I motionerna I: 480, av herr *Lundberg*, och II: 859, av herr *Lothigius m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en utredning angående behovet av vidgad revisionsplikt.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 480 och II: 859, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LUNDBERG (h):

Herr talman! Första lagutskottet har avstyrkt motionskravet om en utredning beträffande vidgad revisionsplikt.

Om vidgad revisionsplikt för företag
Motiveringen är att förslaget »icke för närvarande stöds av någon stark opinion inom företagen». Ett sådant hänsynstagande till opinionen hade varit föredömligt och värt att efterlikna i andra sammanhang, om det nu inte vore dels så att den korrekta mätningen av opinionen kan ifrågasättas, dels så att det enda avstyrkande remissyttrandet av sex i viss mån måste betraktas som en partsinlaga. Det rör sig om Sveriges köpmannaförbund som redan med framgång för sina medlemmar utför just ett sådant servicearbete som enligt motionens syfte borde spridas till andra branscher och komma de företag till del som enligt den kommande nya bokföringslagen blir bokföringsskyldiga och som — med hänsyn till revisionsplikten — driver rörelse av viss minimistorlek.

Ärendet kommer säkert igen. Sannolikt kommer man då att beklaga att man inte tidigare tagit itu med frågan. I dag anføres som ett skäl för att avvakta att tillgången på kompetent folk för gransknings- och konsultuppdrag inom redovisningen är för liten. Det må vara riktigt, men lika riktigt är att en tillsatt statlig utredning, som påbörjar ett arbete syftande till att om några år få fram nya bestämmelser med fler arbetsuppgifter för redovisningsfolk av olika kategorier — revisorer, godkända granskningsmän, bokföringskonsulter — ger en önskvärd stimulanseffekt. Enskilda personer, redan existerande företag, branschorganisationer, som inte redan tillräckligt sysslat med dessa frågor, alla ställer in sig på de kommande nya arbetsuppgifterna, och tillgången på utbildade personer kommer att öka.

Ett par positiva synpunkter ur remissvaren vill jag återge. Revisorsamfundet säger att »en revision i allt högre grad kommit att innebära ett aktivt stöd för speciellt de mindre företagen i vad gäller ekonomisk rådgivning och annat utvecklingsarbete». Samfundet hänvisar också till den kursverksamhet

Om viss omläggning av skörde-skadeskyddet

som Sveriges Radio bedriver i samarbete med en rad näringslivsorganisationer. Där sägs det i kursboken: »I de mindre företagen bör den kvalificerade revisorn inte bara tjänstgöra som granskare utan torde i ännu högre grad än som ofta är fallet böra anlitas och fungera som ekonomisk rådgivare åt företagsledningen.» Detta citat återspeglar sannolikt väl den rådande uppfattningen inom näringslivet.

Bankföreningen för ett resonemang om kreditsökande företag och konstaterar att »i och för sig ligger det alltså i bankväsendets intresse att så många företagare som möjligt blir underkastade revisionsplikt».

Jag skall inte gå in på någon utförlig kritisk granskning av det negativa remissyttrande som första lagutskottet redovisar, yttrandet från Köpmannaförbundet, mer än på en enda punkt. När i motionen anförs att en vidgad revisionsplikt skulle medföra att kreditvärdigheten hos många mindre företag skulle öka på grund av det förbättrade skydd för borgenärer som en välordnad ekonomisk redovisning ger; då säger Köpmannaförbundet, att detta »torde redan i praktiken uppnås». Ack, vore det så väl!

En kontrollfråga till ackordcentralerna ger en helt annan bild av verkligheten utan skönmålningar.

Herr talman! Det har väl varit så att utskottets borgerliga ledamöter inte riktigt helt har uppfattat motionens positiva syfte, det att genom rådgivning från revisorn ge stadga och överskådlighet åt företagens redovisning, till gagn för denna, för borgenärerna och givetvis även för det allmänna med sina fiskala krav. Utskottets socialdemokratiska ledamöter har ju en väl-etablerad vana att avslå motioner från borgerligt håll.

Om jag skulle tolka utskottets skrivning så positivt som möjligt, så kan det sammanfattas i orden: ärendet är ännu inte moget för åtgärd. Jag hyser fortfarande en annan åsikt och kan

inte påstå att jag imponerats av utskottets argumentering. Eftersom ärendet är en bedömningsfråga och alls ingen principfråga, finns det ingen anledning för mig att här ställa något yrkande mot ett enhälligt utskott.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets memorial nr 39, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av tredje lagutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls.

Om viss omläggning av skörde-skadeskyddet

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 15, i anledning av motioner angående viss omläggning av skörde-skadeskyddet.

I de likalydande motionerna I: 705, av herr *Eskilsson m. fl.*, och II: 905, av herr *Hedin m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att genom skördestatistiska nämnden utreda förutsättningarna för ändringar i skörde-skadeskyddet i enlighet med vad som i motionerna föreslagits, varvid särskilt borde beaktas möjligheterna till en strataindelning, som medförde att geografiskt och odlingsmässigt lika områden kunde sammanföras även om de icke direkt angränsade varandra.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte anse motionerna I: 705 och II: 905 besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Om viss omläggning av skördeskadestyddet

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Jordbruksutskottets utlåtande nr 15 liksom det därpå följande utlåtandet nr 16 behandlar frågor som sammanhänger med skördeskadestyddet. Det är två motionspar som behandlas i de båda utlåtandena, I: 705 och II: 905 samt I: 706 och II: 906. Det sistnämnda motionsparet är följdmotioner till det första paret. Det är bara av tekniska skäl som det skett en uppdelning av ärendet på två särskilda utlåtanden, och jag skall be, herr talman, att få behandla båda på en gång.

Sedan vi 1961 införde skördeskadestydd här i landet, har det varje år skett en fortlöpande översyn över det samma. Översynen sker genom skördestatistiska nämnden, och en stor del av de frågor som berörs i jordbruksutskottets utlåtande nr 15 är redan föremål för behandling i skördestatistiska nämnden — det har vi fått veta genom det remissvar över motionerna, som i sin helhet har intagits i utlåtandet. Det gäller bl. a. detaljfrågor som indelningen av landet i skördeskademoråden, hänsyn till obesådda arealer vid bedömning av skördeskadorna och behandlingen av utvintringsskador.

Även skördeutfallet år 1967 motiverade en viss ändring av skördeskadestyddet. Man genomförde en tillfällig ändring i områdesindelningen för att kunna beakta speciella skördeskador i vissa delar av landet. Genom denna åtgärd beräknades ersättningarna till jordbruket för skördeskador ha ökat med ungefär 6 miljoner kronor.

Skördestatistiska nämnden strävar således efter att göra systemet så fullständigt som möjligt, och i vissa avseenden har man hunnit mycket långt. Vid ett studium av ersättningarna som har utgått för 1967 års skördeskador besannas intrycket att man har försökt göra ett så perfekt system som möjligt. I vissa avseenden har perfektionismen kanske drivits för långt. Det är ett utslag av denna perfektionism när man ser att i Östergötlands län utföll på

grundval av 1967 års skördeskador ersättning till en enda lantbrukare med 200 kronor. I Malmöhus län var det också bara en lantbrukare som fick ersättning för skördeskador, men där var beloppet endast 100 kronor. I Hallands län fick två lantbrukare ersättning med 175 kronor var, och i Kopparbergs län fick en lantbrukare ersättning för skördeskador med 100 kronor. Det måste vara en mycket högt utvecklad metodik som kan åstadkomma sådana resultat i en så viktig fråga som skördeskadeersättningen utgör.

I ett avseende har man emellertid inte kommit till rätta med olägenheterna, nämligen beträffande de skatte-tekniska problemen. Skördeskadeersättningen utbetalas i regel under mars—april månader året efter det då skördeskadan inträffade. Pengarna kommer således inte till mottagaren samma år som hans inkomster på grund av skördeskadan har minskats, utan först året därpå. Därigenom uppstår det orimliga förhållandet att ojämnheterna i skörden ytterligare accentueras genom dess inverkan på inkomsten. Om en lantbrukare haft en dålig skörd år 1967 och får skördeskadeersättning år 1968 samt skörden det senare året är god, så måste han vid 1969 års deklaration ta upp både inkomsten för den goda skörden 1968 och skördeskadeersättningen för 1967 års felsegna skörd. Ett sådant system blir givetvis till förfång för en rättvis och jämn beskattning.

I båda de motionspar som behandlas i jordbruksutskottets utlåtanden nr 15 och 16 har vi påtalat detta förhållande och hemställt att riksdagen skall begära förslag om åtgärder som kan avhjälpa olägenheterna. Båda motionerna har emellertid avstyrkts av jordbruksutskottet.

Redan tidigare i år har frågan aktualiserats i riksdagen, i samband med behandlingen av bevillningsutskottets betänkande nr 22 med anledning av motioner angående resultatutjämnning vid

Om upprätthållande av jordbruksproduktionen i norra Sverige

beskattning m. m. Då avslogs bl. a. högermotioner med yrkanden likartade dem som nu behandlats av jordbruksutskottet.

Eftersom frågan sålunda under inrevarande år redan en gång varit föremål för riksdagens prövning, kan jag i dag inte ställa något särskilt yrkande, utan jag nöjer mig med att anföra dessa synpunkter.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Eftersom herr Eskilsson inte ställde något yrkande hade jag kanske inte behövt ta till orda. Alla de problem som herr Eskilsson berörde i fråga om viss omläggning av skörde-skadeskyddet står ju redan på skörde-statistiska nämndens dagordning och kommer att behandlas av den. Därmed kan man väl säga att motionärerna har blivit tillgodosedda på den punkten.

Beträffande systemet med skördeförskott, som herr Eskilsson också berörde, hade vi i utskottet en särskild föredragning i den frågan. Den föredragande sade bestämt ifrån, att det är praktiskt taget omöjligt att genomföra ett sådant system. Riktigheten i detta uttalande vill jag inte garantera, ty det är möjligt att man i framtiden kan komma till ett annat resultat. För dagen anses det dock inte möjligt att lösa problemet.

De frågor som herr Eskilsson i övrigt nämnde hör egentligen hemma hos bevillningsutskottet och skall alltså inte behandlas av **jordbruksutskottet**.

Jag ber med det anförda att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 16, i anledning av motioner angående införande av ett system med skördeskadeför-

skott, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om upprätthållande av jordbruksproduktionen i norra Sverige

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av motioner angående upprätthållande av jordbruksproduktionen i norra Sverige.

I de likalydande motionerna I: 285, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och herr *Wikberg*, samt II: 359, av herr *Larsson* i Norderön och herr *Nilsson* i Tvärålund, hade anhållits, att riksdagen måtte uttala, att jordbruksproduktionen i norra Sverige genom olika åtgärder borde upprätthållas på nuvarande nivå.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 285 och II: 359 utan åtgärd.

Vid utlåtandet fanns avgivet ett särskilt yttrande av herrar *Carl Eskilsson* (h), *Skårman* (fp), *Karl-Erik Eriksson* (fp), *Wikberg* (cp), *Eliasson* i Moholm (h), *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Persson* i Heden (cp), *Berndtsson* (fp) och *Larsson* i Norderön (cp).

Herr **WIKBERG** (cp):

Herr talman! Till jordbruksutskottets utlåtande nr 17 är fogat ett särskilt yttrande av utskottets icke socialistiska ledamöter. Vi har med det yttrandet velat uttrycka vår oro för den väntade utvecklingen av jordbruksproduktionen i norra Sverige.

Det av fjolårets riksdagsmajoritet fattade beslutet om produktionsmålsättningen 80 procent av vårt fredsmässiga livsmedelsbehov måste innebära en betydande nedläggning av jordbruk, framför allt i Norrland. Hur detta kan vara förenligt med samma riksdags beslut om att en betydande jordbruksproduktion skall upprätthållas i norra Sverige är svårt att förstå. Skall det sistnämnda målet kunna uppnås, måste vi nog in-

Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden

rikta oss på en högre självförsörjningsgrad.

En ytterligare nedskärning av jordbruksproduktionen kan innebära, att en del förädlingsindustrier på jordbrukets område inte längre kan upprätthållas. Transporterna för upphämtning av produkter som mjölk och slaktdjur kan också omöjliggöras.

Om man ser frågan ur ren naturvårdssynpunkt är det ytterligt beklagligt om vi skulle få någon omfattande nedläggning. Jag tror vi kan vara överens om att det öppna och vackra landskap, som alla — även stressade stadsbor — ser som en glädje och vederkvickelse, enklast uppehålls genom någon form av jordbruksproduktion. Att genom arbetsmarknadsåtgärder hålla markerna fria från sly och buskar torde inte vara möjligt av kostnadsskäl. Det finns siffror på vad det kostar per hektar att företa sådana åtgärder, och det torde komma i fråga endast på högst begränsade arealer.

Det kanske främsta beviset för att befolkningen i dessa bygder inser värdet och behovet av att upprätthålla jordbruksproduktionen är de beslut, som allt flera kommuner fattar. Oavsett kullör på majoriteten i de beslutande församlingarna i kommunen, beslutar de om stöd till jordbruksproduktionen av det enkla skälet, att de är medvetna om att jordbruket är basnäringen och måste upprätthållas, om man skall bevara en befolkning av den storleksordning, som kan ge möjlighet till en någorlunda rimlig samhällsservice i dessa bygder.

Jag har velat ge denna förklaring till vårt särskilda yttrande, men jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! I denna fråga ställdes heller inget yrkande. Jag vill dock framhålla, att när motionärerna begär att jordbruksproduktionen i norra Sverige skall upprätthållas vid nuvarande nivå, är detta krav väl en smula orimligt. Det skulle betyda att förbättringar

eller ändringar av systemet utesluts, därför att man låser sig fast vid nuvarande produktion.

Det är riktigt att riksdagen i fjol beslöt om riktlinjer för den fortsatta jordbrukspolitiken. Som påpekas här sades då, att en betydande produktion även i fortsättningen kommer att uppehållas i norra Sverige. Även om det här inte finns något yrkande, utan bara detta påpekande, kan man kanske ändå säga att minoritetens talesmän inte är nöjda. Jag tycker nog att de borde vara nöjda med det uttalande som gjordes i fjol.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKBERG (cp):

Herr talman! Vi skulle ha varit nöjda med det uttalandet, om det inte hade sammanställts med produktionsmålsättningen 80 procent.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag tror fortfarande att herr Wikberg m. fl. kan känna sig lugna. Avtalet gäller inte i all evighet, och jordbrukarna bör själva medverka till ett annat system om det är så önskvärt.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av motioner angående anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden.

I motionen II:360, av herr Larsson i Umeå, hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att under nionde huvudtiteln uppföra ett anslag om 2 miljoner kronor, som skulle ställas till mejeriföreningarnas disposition att användas för mjölktransporter för icke lönsamma transporter inom glesbygdsområden.

Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte lämna motionen II: 360 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Skårman* (fp), *Karl-Erik Eriksson* (fp), *Wikberg* (cp), *Nilsson* i Lönsboda (fp), *Persson* i Heden (cp), *Berndtsson* (fp) och *Larsson* i Norderön (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II: 360 till Bidrag till vissa mjölktransporter för budgetåret 1968/69 under nionde huvudtiteln måtte anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Den motion som avhandlas i jordbruksutskottets utlåtande nr 18 gäller ett anslag på två miljoner kronor att användas såsom bidrag för upprätthållande i vissa fall av mjölktransporter inom glesbygdsområden. Den har således mycket gemenamt med det extra mjölkpristillägget i Norrland, och den borde nog med fördel ha behandlats i samband därmed.

Emellertid är det här föreslagna anslaget delvis av annan karaktär. Redan beloppets ringa storlek antyder detta. En höjning av pristillägget från 1962 års fastställda belopp till dagens penningvärde, vilket riksdagens majoritet gick emot, beräknades till cirka åtta miljoner kronor. Här rör det sig om endast två miljoner kronor, och ändå är bidragen inte begränsade till någon bestämd region utan avser att vara en hjälp till drabbade jordbruk i en brydsam situation var helst i glesbygd de än må vara belägna. Bidragen är väl heller inte avsedda att bli en institution utan skall vara tillfälliga, jag skulle vilja säga av typen omställningsbidrag.

Statens jordbruksnämnd avstyrker

motionen, vilket jag kan förstå. Det blir naturligtvis inte så lätt att fördela ett så pass litet bidrag. Generella regler går säkert inte att bruka. Det är väl inte meningen heller. Man brukar dock säga att svårigheter är till för att övervinnas, och det går naturligtvis mycket väl för jordbruksnämnden att ordna den saken. Bidragen är avsedda att sättas in punktvis, där mejerierorganisationerna av ekonomiska skäl tvingas lägga ned en mjölktransportlinje eller en del av en sådan, och där enstaka jordbrukare drabbas särskilt hårt och kommer i kläm. Man bör ha klart för sig att det finns många småbruk i vårt land, där möjligheterna till omställning av produktionen eller i varje fall en snabb sådan omställning är ringa för att inte säga otänkbara. Mycket vore att säga härom, men jag kan hänvisa till yttrandena från Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk.

Man kan hänvisa till omläggning av driften eller nedläggning av jordbruket. Jag vill dock framhålla ett par synpunkter, som i dagens läge gör detta problem mycket brännande. Skogen har ju i alla tider varit småbrukarens räddning och ekonomiska regulator, hans ryggrad så att säga. Skogsbruket är för tillfället inne i en krisituation och kan därför inte fungera såsom en sådan regulator. Vidare har vi under hela efterkrigstiden varit i behov av arbetskraft, och detta behov har till största delen fyllets av landsbygdens folk från rationaliserade eller nedlagda gårdar. I dagens arbetsmarknadssituation och med tanke på bristen på bostäder i behovsområdena finns det ingen anledning att utöva press på jordbrukare i glesbygder. Det kan vara affär att låta dem bo kvar. Detta bidrag på två miljoner kronor är inte avsett att verka generellt. Det tar mer sikte på den enskilde individen än på systemet.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationen.

Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden

I detta anförande instämde herr *Wikberg* (cp).

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Det är riktigt som här har anförts att motionärerna och reservanterna yrkar på ett särskilt anslag på 2 miljoner kronor att användas för bidrag till icke lönsamma transporter inom glesbygdsområden. Frågan kan naturligtvis betraktas som angelägen, men den hör enligt min uppfattning närmast hemma i den övriga jordbrukspolitiken; den bör i varje fall inte ses som isolerad från denna.

Motionerna har varit på remiss, och herr *Skårman* hänvisade till RLF och Lantbruksförbundet. Jag kan hänvisa till jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen, vilka avstyrkt motionerna. Lantbruksstyrelsen har också sagt i sitt yttrande, att ett särskilt statsbidrag till icke lönsamma mjölktransporter i flertalet fall skulle motverka en rationell anpassning av produktionen.

Det är klart att det i vissa fall kan uppstå problem för producenter som inte kan lämna sin mjölk. Jag vet inte om någon har förbjudits att lämna mjölk, men det bör väl upplysas att mejerierna inte utan vidare kan vägra att ta emot mjölk.

Vad gäller förhållandet i norra Sverige, som särskilt berörts i motionerna, bör det kanske framhållas att det extra mjölkpristillägg som utgår i norra Sverige har motiverats bl. a. med att det utgör en kompensation för lång transportväg till mejeriet. Vidare bör kanske också erinras om fjolårets beslut om jordbrukspolitiken, som innebär bl. a. att producentpriset på mjölk stegvis skall höjas. Detta kommer givetvis också jordbrukarna i norra Sverige till godo.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **SKÅRMAN** (fp):

Herr talman! Herr *Mossberger* säger att ett bifall till reservationen skulle

bidra till att hålla kvar småbrukare ute på landet. I den situation som vi nu har på arbetsmarknaden med så många arbetslösa kan det vara till lycka för hela landet, om vi kunde hejda en del människor, så att de inte lägger ner sina jordbruk.

Det är klart att mejerierna inte kan vägra att ta emot mjölken, men om en mjölktransportlinje läggs ner och det blir långa framkörningsvägar, så finns det en gräns där det blir omöjligt för den enskilde att fortsätta. När den gränsen uppnåtts, måste han antingen lägga om driften — och möjligheterna därtill är ofta ganska små i fråga om de jordbruk som det här gäller — eller också ge upp och flytta till staden för att försöka få något annat att försörja sig med.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Jag erkänner att det kan uppstå problem, men herr *Skårman* får väl också förstå att man inte kan föra en sådan politik att man ena året fastställer riktlinjerna för verksamheten och det andra beslutar att ändra dem på en väsentlig punkt.

Herr **SKÅRMAN** (fp):

Herr talman! Dessa två miljoner kronor bland alla de miljoner, det rör sig om, innebär inte att man ändrar på jordbrukspolitiken. Det innebär blott att man tar hänsyn till de tillfälliga konjunkturen, som råder just nu, och hjälper de individer som kommer i svårigheter. Därigenom dämpas den avflyttning från glesbygderna som inte ur någon synpunkt är önskvärd för tillfället.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Jag återkommer till slutsatsen, att med herr *Skårmans* resonemang skulle

Om anslag till mjölktransporter inom glesbygdsområden

vi föra en jordbrukspolitik som rättade sig efter konjunkturen. Och det kan vi nog inte göra — då får vi kanske växla politik varje år.

Herr SKÄRMAN (fp):

En sista replik! Jag tycker ändå att man i detta sammanhang skall låta individen gå före systemet. Det är inte här fråga om de stora politiska grundlinjerna.

Herr MOSSBERGER (s):

Fråga jordbrukarna om detta!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Skärman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Skärman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelse, nr 117, till Konungen angående val av två riksdagens ombudsmän och två ställföreträdare för riksdagens ombudsmän;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 118, för f. d. lagmannen Tor Alfred Bexelius och

nr 119, för justitierådet Carl Ulf Vilhelm Lundvik att vara riksdagens ombudsmän,

nr 120, för hovrättsrådet Gunnar Thyresson och

nr 121, för hovrättsrådet Bror Erik Gustaf Petrén att vara ställföreträdare för riksdagens ombudsmän.

Anmälades och bordlades

dels Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse nr 78, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation;

dels ock följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 76, angående överlåtelse av viss staten tillhörig fast egendom m. m.;

nr 83, angående teknisk och medicinsk utbildning och forskning i Linköping m. m.;

nr 84, angående kostnader för FN-styrkan på Cypern;

nr 88, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 89, med förslag till lag om förnyel-

se av vissa inteckningar för nyttjanderätt, avkomsträtt och servitut, m. m.;

nr 90, angående den framtida dispositionen av vissa s. k. häradsjordar;

nr 93, med förslag till lag om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs pension;

nr 94, med förslag till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962 (nr 256), m. m.;

nr 95, om viss ändring i statens pensionslöneförordning, m. m.;

nr 97, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 98, med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet, m. m.;

nr 102, angående ytterligare svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA);

nr 103, angående effektivisering och samordning av statens skogsföretag, m. m.;

nr 106, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § kommunaltjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 275), m. m.;

nr 112, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 9:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 113, angående ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68, avseende bidrag till anordnande av barnstugor;

nr 114, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § föräldrabalken, m. m.;

nr 115, med förslag till lag angående ändring i lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon, m. m.;

nr 116, angående godkännande av 1968 års internationella kaffeavtal;

nr 117, med förslag till lag angående ändring i lagen den 9 april 1965 (nr 94) om polisregister m. m.;

nr 118, angående uppförande av förvaltningsbyggnad i kvarteret Garnisonen i Stockholm;

nr 119, med förslag om viss kreditgaranti åt svensk varvsindustri; samt

nr 120, med förslag till lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande nr 32, med anledning av motioner angående båttrafiken över Öresund, m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1967 vid dess femtioförsta sammanträde fattade beslut;

jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående naturvårdsforskningens organisation och statsbidrag till avloppsreningsverk m. m. jämte motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av motioner angående den psykiska folkhälsan;

nr 21, i anledning av motioner angående den psykiska hälsovården;

nr 22, i anledning av motioner om en dokumentationscentral för miljövärdhetsforskning;

nr 23, i anledning av motioner angående åtgärder för miljö- och naturvård, m. m., om ett miljöpolitiskt samordnings- och handlingsprogram, om en långsiktig planering av miljövärdheten, om kartläggning av vattentillgångarna, m. m. samt om riktlinjer för en regional miljövärd;

nr 24, i anledning av motioner om förbättrade arbetsförhållanden m. m. för de handikappade; och

nr 25, i anledning av motion om införande av professionell fotboll.

Interpellation ang. rätt till avsättning till skogskonto för avverkningar i anslutning till nedläggande av flottled

Herr WIKBERG (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I proposition nr 5 har föreslagits vissa ändrade regler beträffande tillämpningen av bestämmelserna för s. k. skogskonto i avsikt att möjliggöra för den skogsägare som drabbas av naturkatastrof att avsätta en ökad andel av uppuren virkeslikvid på skogskonto. De normalt tillämpade föreskrifterna om att 40 procent av likvid för leveransvirke får avsättas på skogskonto har i dessa fall föreslagits höjda till 50 procent.

Detta är i hög grad en befogaad reform, men det finns också andra jämförliga situationer vari en enskild skogsägare kan råka och som kan få betydande skattekonsekvenser. Detta är uppenbarligen vad som nu sker i samband med flottningsnedläggelserna i Ljusnans, Ljungans och Indalsälvens flodsystem. Många skogsägare kommer därvid att ställas inför en radikalt ny transportsituation, som uppenbarligen inte går att lösa med ett ökat skogsvägbyggande. Det förekommer följaktligen fall där enskilda skogsägare tvingas att göra särskilt stora virkesuttag i närheten av flottled för att utnyttja flottleden före nedläggning. I dylika fall kan flottleden under överskådlig tid vara det enda transportalternativet.

Det rör sig här naturligtvis inte om en parallell till en naturkatastrof på annat sätt än att den enskilde skogsägaren i sina dispositioner inte på något sätt har kunnat öva inflytande över utvecklingen, och han ställs följaktligen i en situation, som radikalt kan förändra förutsättningarna för hans skogsbruk. Det förefaller ur den synpunkten rimligt att den enskilde skogsägaren i dylika fall skall medges rätt till ökad avsättning på skogskonto enligt samma grunder som angetts i proposition nr 5.

Med stöd av det ovan anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få ställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att tillstyrka en sådan tolkning av de föreslagna bestämmelserna om avsättning till skogskonto, att den utökade rätten även kan gälla för avverkningar i anslutning till planerad flottledsnedläggelse?

Om detta inte är möjligt, är statsrådet beredd att för riksdagen framlägga förslag om sådana tilläggsbestämmelser att detta blir möjligt?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågasvarande spörsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att medan föredragningslistan för kommande fredag och onsdag inte är särskilt belastad, råder ett motsatt förhållande i fråga om plenum fredagen den 26 april. Då kommer av allt att döma kvällsplenum att bli nödvändigt på grund av reservationernas antal, varför jag redan nu har velat fästa kammarens uppmärksamhet på detta förhållande.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 858, av herr *Dahlén m. fl.*,

nr 859, av herr *Dahlén m. fl.*,

nr 860, av herr *Holmberg m. fl.*, samt

nr 861, av herr *Sundin m. fl.*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete;

nr 862, av herr *Dahlberg* och fru *Landberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 91, med förslag till lag angående ändring i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. och om fortsatt giltighet av lagen, m. m.; ävensom

nr 863, av herr *Ahlmark*,
nr 864, av herr *Blomquist*,
nr 865, av herrar *Dahlén* och *Bengt-*
son,
nr 866, av herr *Holmberg m. fl.*,
nr 867, av fru *Segerstedt Wiberg* och
herr *Holmberg*,
nr 868, av fröken *Stenberg*,
nr 869, av fröken *Stenberg*, samt
nr 870, av herr *Werner*,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 101, angående långtidsplan för
det statliga utvecklingsbiståndet m. m.

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 13.26.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Torsdagen den 18 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 11, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1968/69 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 112, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Om ytterligare byggande av egnahem

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Johan Olssons* (cp) fråga om ytterligare byggande av egnahem, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 15 mars, och anförde:

Herr talman! Herr Olsson har frågat mig om jag överväger att mot bakgrund av rådande sysselsättningssituation medge att byggande av egnahem får ske utanför bostadsbyggnadsplanen.

I årets statsverksproposition har föreslagits att riksdagen skall besluta om en ändring av bostadsbyggnadsplanen för år 1968 från 90 000 till 95 000 lägenheter, därav 89 000 i statsbelånade hus. I anslutning härtill har föreslagits att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta åtgärder för att öka det statsbelånade byggandet, om utvecklingen av samhällsekonomi och ar-

betsmarknad gör det möjligt. Kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd har vidare genom beslut den 8 mars och 5 april 1968 ökats från 3 200 lägenheter och 2 800 ålderdomshemsplatser till 7 200 lägenheter och 3 800 ålderdomshemsplatser.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jag ber att till inrikesministern få framföra mitt tack för svaret. Jag hade frågat om man i rådande arbetsmarknadsläge skulle kunna tänka sig att byggande av egnahem skulle kunna ske utanför bostadsbyggnadsplanen, alltså utanför kvoten. Jag har inte fått något direkt svar på den frågan. Däremot har jag fått det beskedet att man vidtagit åtgärder för att öka bostadsbyggandet, och det hälsar jag givetvis med tillfredsställelse.

Såvitt jag kan se av svaret har man i ett par omgångar under mars och april beslutat öka kvoten för bostadsbyggande utan statligt stöd med 3 900 lägenheter.

Bakgrunden till denna fråga är den nuvarande arbetsmarknadssituationen. Inte minst på byggnadsområdet har vi fortfarande stor arbetslöshet. Den senaste siffran gäller för mars och omfattade cirka 17 000 byggnadsarbetare, fördelade på praktiskt taget hela landet.

När man alltså söker objekt för att förbättra sysselsättningssituationen tycker jag att bostadsbyggandet, och framför allt då småhusbyggandet, tillhör de objekt som är produktiva och som lämpar sig att föra fram.

Det finns kanske också en liten baktanke bakom min fråga. Jag ville gärna slå ett slag för ett ökat småhusbyggande. Som känt har vi en ganska liten

procent småhusbyggande här i landet. Den sista siffran, för 1967, rör sig om 28 procent. Därmed torde Sverige vara ett land, som jämfört med Europa i övrigt och även med Amerika ligger mycket lågt. I allmänhet ligger småhusbyggandet vid 50, 60 eller 70 procent av allt byggande i flertalet andra länder.

Småhusbyggandet är en husbyggnadsform som är den enda möjliga på många orter. Ur familjesynpunkt, ur miljö- och friluftssynpunkt tror jag att det finns all anledning att satsa på denna husbyggnadsform. Här skulle det alltså just nu finnas ett tillfälle att föra fram småhusbyggandet, när man söker arbetsobjekt överallt i landet.

Jag skulle därför vilja komplettera frågan med att höra efter om det inte vore möjligt att tänka sig att småhusbyggandet helt enkelt bleve fritt. För övrigt vore jag tacksam för några synpunkter på vad inrikesministern anser om möjligheterna att i nuvarande läge slå ett slag för ett ökat småhusbyggande i landet.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Av de 4 000 ytterligare lägenheter utanför statsbelåningen, som det har beslutats om den 8 mars och 5 april, har en väsentlig del gått till småhus.

Det sammanhänger med att intresset för småhusbyggande är stort. Vi mäter det i de ansökningar som ligger hos länsarbetsnämnderna då det gäller de icke statsbelånade husen. Vi kan naturligtvis också mäta det hos länsbostadsnämnderna. Vid en avvägning mellan flerfamiljshus och småhus har det då varit ganska rimligt, att de senare har kommit i förgrunden vid den senaste fördelningen, därför bl. a. att ett småhusbyggande kan sättas i gång mycket snabbt och även ge snabb effekt på sysselsättningen. Vi brukar räkna med att en byggnadsarbetare får arbete för varje småhus som kommer i gång. Det betyder alltså, att om man

Om ytterligare byggande av egnahem sätter i gång 3 000—4 000 småhusbyggen så ger det sysselsättning åt ungefär lika många människor i det närmaste omedelbart eller så snart som beskedet har kommit ut.

Om riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts proposition om en minimiram på 95 000 lägenheter, får vi 5 000 lägenheter ytterligare att fördela. Vi fördelar dem inte förrän riksdagen har fattat beslut. Hur många av dessa lägenheter som kommer att gå till egnahem är det för tidigt att uttala sig om. Att en del lägenheter också vid det tillfället kommer att gå till denna form av byggande håller jag inte för uteslutet. Då tror jag att man i stort kan tillgodose intresset i väsentligt ökad omfattning.

Att släppa småhusbyggandet fritt kan vi inte finna vara möjligt. Det tar sin givna del av vår ekonomi. Är vi nu uppe i en totalkvot, som vi då skulle komma till, på 100 000 lägenheter, har vi ju ett omfattande bostadsbyggande, som tar en betydande del av vår ekonomi i anspråk. Fördelningen mellan flerfamiljshus och småhus får göras inom den totalramen. Men, som sagt, i år har man anledning att räkna med att andelen av småhus blir större än vad den har varit något år tidigare.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Jag tackar för de kompletterande upplysningar som här har lämnats. De speglar ju ändå en positiv syn på just småhusbyggandet, som jag hoppas också kommer till uttryck i hanteringen av bostadsförsörjningen framöver. Jag kan inte anse, att vi får vara nöjda med att vi bygger en knapp tredjedel eller kanske bara en fjärdedel av vårt bostadsbyggnadsprogram i form av egnahem eller småhus.

Tidigare har argumentet mot småhusbyggandet framför allt varit att dessa hus har blivit så dyra per kvadratmeter. Men det har ju visat sig att den kostnaden har pressats ned undan för undan. Skillnaden i dag är inte så stor,

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

ungefär 50 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta under det senaste året. Det tycker jag är en ganska ringa merkostnad med hänsyn till den högre standard man ändå får i ett småhus. Jag har stora förväntningar i detta fall.

Vad det gäller ekonomin måste jag återigen säga, att vi har ett markerat arbetslöshetsläge, och då är väl frågan om man ändå inte måste vara generös. Vid en konferens i Ljusdal för någon tid sedan yttrade en deltagare följande: »Vi har stor arbetslöshet här. Det finns människor som vill bygga egna hem, och arbetskraft står och väntar. Varför bygger vi inte?»

Det är klart att det kan vara svårt att svara på den frågan, men i ett läge när man i största möjliga utsträckning måste försöka sätta i gång arbeten tror jag att det från rent samhällsekonomisk synpunkt ändå måste övervägas, om man inte borde vara generösare, och i det sammanhanget tycker jag att småhusbygget har sin givna plats.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet WICKMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Gösta Jacobssons* (h) interpellation angående innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Gösta Jacobsson har i en interpellation bett mig lämna en redogörelse för den överenskommelse, som nåddes vid tiogrupperns möte i Stockholm i slutet av mars.

Stockholmsmötet ägde rum vid ett tillfälle när de internationella valuta-problemen kommit i centrum för uppmärksamheten genom en rad omständigheter; interpellanten nämner själv punddevalveringen, guldrushen och beslutet i Washington att försvåra guld-spekulationen genom ett tvåmarknads-system för handeln med guld. Dessa förhållanden gav konferensen i Stockholm en omedelbar betydelse för utvecklingen på de internationella valutamarknaderna och upprätthållandet av stabiliteten i betalningssystemet.

Mötet utgjorde emellertid samtidigt något av en slutpunkt i ett nästan fem-årigt utrednings- och förhandlingsarbete med syfte att skapa ett system för en långsiktig och rationell likviditetsförsörjning i världsekonomin. Som bekant har det internationella betalningssystemet under efterkrigstiden karakteriserats av att tillskotten till ländernas monetära reserver i första hand utgjorts av nyproducerat guld samt reservvalutor, främst dollar. Genom det amerikanska åtagandet att köpa och sälja guld till ett fast pris — 35 dollar per uns — har det förelegat fri utbytbarhet mellan dessa två huvudkomponenter av den internationella likviditeten. Detta system lade under efterkrigstiden grunden för den snabba återhämtningen och den allmänna tillväxten i inte minst de europeiska staternas ekonomier.

När man för fem år sedan började diskutera en reform av detta system skedde detta med hänsyn till att man knappast kunde räkna med sådana framtida nytillskott av guld och dollar att likviditetsefterfrågan i världen tillfredsställdes. I dag framstår dessa perspektiv mycket tydligt. Under de senaste åren har de monetära reserverna inte fått några tillskott från guldproduktionen. Underskotten i den amerikanska betalningsbalansen har visserligen fortsatt. De amerikanska myndigheterna söker emellertid nu genomföra

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

en rad åtgärder för att kraftigt reducera dessa underskott. Att så sker är utomordentligt viktigt. Ett oförminskat dollarutflöde skulle allvarligt kunna skada stabiliteten i betalningssystemet. I kommunikén från Stockholmsmötet understryks denna aspekt. Men den önskvärda utvecklingen mot bättre jämvikt i USA:s betalningsbalans innebär samtidigt att även den andra huvudkällan för tillskott till världslikviditeten sinar och att därför en reform eller, om man så vill, en komplettering av det internationella betalningssystemet blir allt nödvändigare.

Grunden för den överenskommelse, som nu har träffats mellan tiogrubbens länder, lades genom principuppgörelsen i London 1967 om att inom valutafondens ram tillskapa ett system med speciella dragningsrätter, SDR. Under valutafondens årsmöte i Rio de Janeiro i september 1967 fattades ett enhälligt principbeslut om att ett dylikt arrangemang skulle utformas i detalj av exekutivdirektörerna i valutafonden. Dessa skulle samtidigt behandla förslag från EEC-länderna att i vissa avseenden ändra valutafondens nuvarande regler och praxis.

Genom mötet i Stockholm åstadkoms den politiska uppgörelse om utestående problem som krävdes för att exekutivdirektörerna skulle kunna slutföra sitt uppdrag. Enighet nåddes på alla viktigare punkter mellan nio av de deltagande länderna. Den franske representanten ansåg sig emellertid inte kunna ansluta sig. Frankrike har dock inte slagit igen dörren för en senare anslutning, utan inskränkt sig till att tills vidare reservera sin ställning. Systemet med speciella dragningsrätter skulle dock kunna fungera även om Frankrike bestämmer sig för att inte delta.

Den överenskommelse, som nu föreligger, tar sikte på att systematiskt tillskapa internationell likviditet i sådan takt och omfattning att risken för en

likviditetsbrist och därav föranledda deflationistiska tendenser i ländernas ekonomiska politik undanröjs. Vid ett globalt behov av ökade valutareserver skall således SDR-systemet kunna träda i funktion, vilket innebär att särskilda dragningsrätter tilldelas de i systemet ingående länderna, i princip samtliga medlemsstater i valutafonden, i proportion till deras kvoter i valutafonden. Denna s. k. aktivering av systemet och det totala beloppets storlek skall beslutas med 85 procents majoritet. Beslutet avser normalt en femårsperiod inom vilken tilldelningarna sker årligen. I utbyte mot dragningsrätter kan ett land förvärva konvertibla valutor. Den andra sidan av detta förhållande är att deltagarländerna förpliktar sig att inom vissa gränser ställa sin egen valuta till förfogande mot ersättning i form av dragningsrätter. Ett land som röstar emot ett beslut att dela ut dragningsrätter har rätt att avböja tilldelning. Efter medgivande från fonden kan detta avböjande återkallas.

Tiogrubbens länder var vidare överens om att vissa centrala beslut rörande valutafondens »ordinarie» verksamhet, främst då rörande kvothöjningar, i framtiden skulle fattas med samma majoritet som för de viktigaste besluten inom SDR-systemet, dvs. 85 procent. Denna förändring från den gällande 80-procentregeln ger EEC-länderna möjlighet att förhindra sådana beslut vid ett samlat uppträdande.

Stockholmsmötet måste betraktas som en stor framgång för strävandena att förstärka det internationella betalningssystemet på ett rationellt och framåtsyftande sätt. Den träffade uppgörelsen har redan bidragit till lugnare förhållanden på valutamarknaden. På längre sikt innebär den en övergång till en bättre ordnad likviditetstillförsel i världen. I stället för att vara beroende av guldbrytningen i Sydafrika och omfattningen av underskotten i de amerikanska utrikesbetalning-

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

arna kommer likviditetsutvecklingen att kunna påverkas genom kollektiva beslut av de ansvariga myndigheterna.

Det har gjorts gällande, ibland också i den svenska debatten, att bristerna i det rådande betalningssystemet är så omfattande att SDR-reformen inte är tillräcklig för att lösa problemen. Jag delar inte denna uppfattning. De särskilda dragningsrätterna kommer visserligen inte att spela någon större kvantitativ roll under de första åren efter systemets aktivering. Detta är emellertid inte avgörande. Systemet avser att på sikt trygga en väl avvägd tillförsel av ny likviditet. De tilldelningar, som till en början kan komma, blir naturligtvis relativt begränsade i förhållande till de befintliga tillgångarna av guld och reservvaluta. Detta hindrar inte att man kan räkna med att de särskilda dragningsrätterna successivt utvecklas till att motsvara en mera betydande del av valutareserverna. Den relativa minskningen av inte minst guldets roll, som detta skulle innebära, måste betraktas som önskvärd.

Jag vill avslutningsvis understryka att systemet ej är avsett att tas i bruk förrän en bättre jämvikt i de internationella betalningarna uppnås. Således vilar nu ett ansvar på alla för världshandeln viktigare länder att efter förmåga medverka till att förhållandena tillrättaläggs för en aktivering av SDR-arrangemanget i den omfattning som behövs. Valutareformen ger ingen universell lösning på alla internationella monetära problem, men den ger åt alla länders myndigheter utsikter att kunna se med större tillförsikt än hittills på den långsiktiga försörjningen med internationell likviditet.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Wickman hjärtligt för det värdefulla och upplysande interpellationssvaret. Jag begagnar också tillfället att lyck-

önska statsrådet Wickman till hans personliga insatser i samband med tio-gruppens möte i Stockholm i slutet av mars för åstadkommande av den överenskommelse mellan de nio, som vid mötet träffades och som vi nu har fått en redogörelse för.

Som lekman och som sådan ganska okunnig om teorierna på detta område har jag givetvis svårt att bedöma de reella konsekvenserna i olika hänseenden av vad som har skett, men som intresserad, ja, fascinerad iakttagare har jag all anledning utgå ifrån att Stockholmsmötet, såsom det sägs i interpellationssvaret, måste betraktas som en stor framgång för strävandena att förstärka det internationella betalningssystemet på ett rationellt och framåt-syftande sätt.

Att Frankrike står utanför är givetvis en besvikelse. Frankrikes hållning förringar i varje fall i någon mån värdet av det hela.

Å andra sidan skall man inte övervärdera överenskommelsen, ty för att citera den tyske ekonomiministern Schiller löser dragningsrätterna inte de världsvida monetära problemen men utgör dock ett viktigt medel till återställande av stabilitet och förtroende för det internationella valutasystemet. Detta är värdefullt.

Ytterst är allting på detta område en förtroendefråga. Det internationella valutasystemet är i alla fall den grund, på vilken hela världshandeln är varuutbytet mellan länderna bygger.

Jag kan inte låta bli att här inflicka den stillsamma reflexionen, att den svenska regeringens hithörande engagemang rimligen borde utmyнна i en något större förståelse för de fria kapitalrörelserna mellan Sverige och utlandet.

Att den träffade överenskommelsen redan bidragit till lugnare förhållanden på valutamarknaden är tydligt. Den i mars uppkomna valutakrisen har på sätt och vis bragts ur världen genom

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskomsten i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

de åtgärder som vidtagits på guldområdet och genom stockholmsöverenskomsten. Att det var en kris — och en svårartad kris — går det inte att blunda för. Om jag fattade det hela rätt var det inte bara en akut likviditetskris, utan också en allvarlig förtroendekris, bottnande i överansträngningarna för den till guldet knutna dollarn.

Huruvida stockholmsöverenskomsten på längre sikt innebär övergång till en bättre ordnad likviditetstillförsel i världen och en bättre ordning i det internationella valutasystemet återstår att se. Det är uppenbart att systemet med dragningsrätter kan ha sina svagheter och medföra nya ökända risker.

Det är gott och väl med likviditeten, med den vidgade internationella likviditetsförsörjningen. Men hur blir det med stabiliteten? Man har ännu inte kommit till rätta med de betalningsbalansrubbingar som utlöste den aktuella krisen, nämligen de som föreligger för nyckelvalutorna — pundet och dollarn. Det är en smärtsam väg som inte minst England har att vandra. Jag är emellertid medveten om att systemet inte är avsett att träda i kraft förrän bättre jämvikt har uppnåtts.

Det är en sak som jag har fäst mig särskilt vid men som fått en relativt undanskymd plats i den offentliga debatten, och det är den nära nog fullständiga nyfördelningen av det globala guldbeståndet som skett under 1960-talet och som blivit resultatet av den bristande jämvikten i de amerikanska betalningarna. Det är denna nyfördelning, som för övrigt började med Marshallhjälpen, som väsentligt bidragit till att skapa de likviditetsmässiga förutsättningarna för den snabba ekonomiska tillväxt som ägt rum i Västeuropa det senaste årtiondet.

Att den likviditetsskapande faktor, som genom den s. k. eurodollarn föreläggat, måste komma att spela en mindre roll i fortsättningen, därom är jag ense

med statsrådet Wickman. Men skall dollarn kunna fungera som reservvaluta är en förutsättning härför, att ett visst icke alltför obetydligt dollarutflöde äger rum.

Frågan är kanske inte så mycket om dragningsrätterna kan ersätta den minskade likviditetstillförseln. I min okunnighet har jag ställt mig frågan: Vad är egentligen dragningsrätterna? Vilken är deras juridiska innebörd och ekonomiska funktion? Är det månne någon exklusiv form av checkräkningskredit, som det är fråga om, eller någonting annat? Och vilka krav har ställts på gäldenärsländernas solvens?

Vad som måste intressera oss alla är huruvida dragningsrätterna innebär större risker för inflation än dem som hittills har funnits. De år som det nuvarande guldvalutasystemet har existerat har varit en inflationsepok över hela den fria västliga världen med undantag praktiskt taget bara för USA intill det senaste året. Världsinflationen har ju varit större än tidigare.

Hur blir det i fortsättningen? Kan världen undgå sådana fundamentala jämviktsrubbingar som exempelvis de som ledde fram till punddevalveringen? Kommer inte dragningsrätterna att innebära att typiska inflationsländer uppskjuter nödvändiga obekväma politiska ställningstaganden för att övervinna uppkomna jämviktsrubbingar? Var finns garantierna för penningvärdet? Fordras inte ett visst mått av vad jag skulle vilja kalla betalningsbalansdisciplin hos de deltagande länderna för att systemet skall kunna fungera?

Det är möjligt att statsrådet Wickman kan skingra min okunnighet på denna punkt.

Även andra frågor kan ställas. Är det inte risk för att vi för Sveriges del låser oss i hjälpaktioner för pundet eller rent av för dollarn och därigenom nedsätter våra egna möjligheter att lämna erforderliga krediter för exportaffärer? Jag tänker exempelvis på varven. Kom-

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

mer vi inte i ett starkare beroendeförhållande till dollarn? Det är ett känsligt kapitel. Jag hyser stor vördnad för »King Dollar», men dollarn är ytterst beroende av den amerikanska ekonomin och på det förtroende som denna åtnjuter ute i världen. Även USA med dess enorma resurser har levt i de högt uppdrivna ambitionernas värld, och den amerikanska politiken är såsom vi alla vet en ganska labil faktor. Mycket kan hända.

Kan det inte vara risk för att företagsamhet i de mindre länderna överföres i utländska händer enbart genom en bokföringsoperation i den internationella fonden? Detta är kanske en något tillspetsad fråga, men jag har tillåtit mig att ställa den, därför att Frankrike lär ha haft smärtsamma erfarenheter i denna riktning. Det är detta, som i någon mån förklarar de franska reaktionerna under det sista året.

Det har sagts att guldet inte är någonting annat än en fetisch. Det låter sig sägas, men det är i alla fall en substantiell fetisch. Är inte dragningsrätterna lika mycket en fetisch, eftersom de ytterst är beroende av den ekonomiska politik som i de olika inblandade länderna föres?

Förlåt om jag här ställer den tillspetsade något retoriska frågan: Kan man ha större förtroende för herrar politiker världen över än för guldet? Det ligger nog trots allt en viss trygghet i att guldet har kvar vissa monetära funktioner, även om de blir begränsade och inte skall överskattas.

Jag tackar än en gång herr statsrådet för redogörelsen.

Herr statsrådet WICKMAN:

Herr talman! Herr Jacobsson tog verkligen upp många frågor som det kan finnas anledning att ställa inför vårt valutasystems utveckling. Jag skall besvara, om inte samtliga så i varje

fall de frågor som har det största intresset för kammarens ledamöter.

Först tog herr Jacobsson upp frågan om Frankrikes utanförstående och beklagade detta. Jag vill gärna instämma i detta beklagande. Samtliga deltagare i Stockholmsmötet, däribland jag själv, uttalade vårt beklagande av att vi trots det — även enligt min bedömning — betydande tillmötesgående som under förhandlingarna på Foresta visades de franska synpunkterna inte då lyckades få Frankrike att acceptera en medverkan i detta system.

Visserligen är det svårt att ställa politiska prognoser, men jag bedömer det dock på någon sikt inte alls som uteslutet, utan snarare som sannolikt att Frankrike kommer att ansluta sig till systemet. Jag vill särskilt understryka att den kommuniké, som utfärdades efter Stockholmsmötet, inte uteslutande handlade om reformen av valutafonden utan också om det allmänna samarbetet mellan centralbanker och regeringar på det monetära området och på konjunkturpolitikens område. Det gjordes ett långtgående uttalande om nödvändigheten av ett sådant samarbete, och denna centrala del av kommunikén hade Frankrikes fulla anslutning. Frankrike har också deltagit aktivt och helhjärtat i de speciella stödaktioner som har ägt rum vid upprepade tillfällen, framför allt för Storbritannien.

Frankrike är sålunda icke helt utanför det samarbete som pågår på det internationella monetära området.

Herr Jacobsson frågade om den träffade överenskommelsen innebär början till en bättre ordning. Det framgick väl av mitt interpellationssvar och det har också framgått av kommentarer, som gjorts inte bara från svensk sida utan från alla håll utom från Frankrike, att det råder en enig och mycket välgrundad uppfattning att det alldeles definitivt har tagits ett steg mot en bättre ordning än den nuvarande.

Det enklaste sättet att bevisa detta är

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

att ställa frågan: Vad skulle ha inträffat, om det icke hade varit möjligt att nå den överenskommelse som träffades i Stockholm? Då skulle vi i dagsläget ha varit i en utomordentligt kritisk situation, ty det enda realistiska alternativet till det nya systemet hade varit en förändring av guldpriset.

Är inte guld, denna »substansiella fetisch», något mera att lita till än till politiker, frågar herr Jacobsson.

Det är faktiskt inte den konkreta, hårda varan guld, som man har förtroende för i så fall, utan det är Sydafrikas guldproduktion och guldspekulanterna som man då skulle ha mera förtroende för än för politikerna, och jag tycker att det är en orimlig ståndpunkt att det politiska och ekonomiska förnuftet skulle abdikera till förmån för en spekulationsbetonad marknads hanterande av guld.

Å andra sidan avskaffar vi inte guldets roll i systemet genom införandet av dragningsrätterna. Guld kommer att utgöra en väsentlig andel av industriländernas valutareserver under en mycket lång tid framåt. För närvarande uppgår guldandelen i ländernas valutareserv till totalt 41 miljarder dollar, och det är alldeles uppenbart att man inte snabbt ersätter 41 miljarder dollar med någon annan form av likviditet.

Jag tror också det är viktigt att understryka — jag gjorde det i mitt interpellationssvar och jag får anledning att komma tillbaka till det nu eftersom herr Jacobsson tog upp frågan — att detta system icke är avsett och heller icke kommer att kunna användas för att lösa de enskilda ländernas betalningsbalansproblem. Betalningsbalansdisciplinens krav åvilar också i fortsättningen varje enskilt land, även om det är självklart att det är ett intresse för länderna att så samordna sin politik, att underskottsländerna kan komma ur sin underskottssituation och i den processen hjälpas av en kompen-

serande politik från överskottsländernas sida.

Det är just en sådan process som vi nu är inne i. De båda reservvalutaländerna Storbritannien och Förenta staterna är mitt uppe i processen att reducera sina betalningsbalansunderskott med storleksordningen 4 miljarder dollar per år. Denna process kan inte smältas in i världsekonomin, om icke den industriella världen i övrigt är beredd att acceptera en motsvarande förskjutning i sina egna betalningsbalanser.

Jag tycker att den reaktion i EEC-länderna, som har mött de amerikanska åtgärderna att minska sitt underskott, är rätt löftesrik på denna punkt. Detta gäller alla de berörda länderna, alltså även Frankrike. De driver för närvarande en ekonomisk politik, som är präglad av medvetandet om det internationella ansvar som åvilar den gemensamma marknaden för att ett närmande till jämvikt i den amerikanska liksom i den engelska betalningsbalansen skall bli möjligt att genomföra utan allvarliga deflationistiska effekter i världsekonomin i övrigt.

Man har ofta sagt — herr Jacobsson har uttalat det här mera som en fråga: Är det inte en risk förenad med detta dragningsrättssystem?

Man kan naturligtvis alltid diskutera frågan: Är detta en reservtillgång eller är det en kredit? Det är en diskussion som har pågått i stor utsträckning inom de grupper som har förhandlat om dessa frågor, där särskilt Frankrike mycket hårt har drivit tesen att det är en kredit, medan man framför allt på anglosaxisk sida har sagt att det samtidigt är ett bestående inslag i reservtillgångarna.

Jag tror det är onödigt att fördjupa sig i en sådan delvis, om jag så får säga, skolastisk diskussion om vilken natur de här dragningsrätterna har. Det är bättre att se hur de de facto kommer att verka. Då tror jag att det är

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskommelsen i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

mycket lätt att lugna herr Jacobsson på den punkten, när han fruktade att de skulle kunna användas för att möjliggöra inflationistisk politik i de olika medlemsländerna. Tildelningen förutsätts ju vara proportionell till samtliga länder, oberoende av deras aktuella betalningsbalanssituation. Det är ju för att få en normal, kontinuerlig ökning av världslikviditeten som systemet skall användas och icke för att lösa enskilda länders problem. Tvärtom kommer det ökade internationella samarbete, som detta system förutsätter, att medföra en ökad press på medlemsländerna att verkligen föra en ekonomisk politik som *icke* leder till stora och varaktiga underskott.

Det skulle nog föra för långt att i detta sammanhang gå in på frågan om Sveriges medverkan i de hjälpaktioner, som har pågått framför allt för att det engelska pundet skulle — såsom herr Jacobsson befarade — reducera vår egen förmåga att ge de krediter, exportkrediter och annat, som vi av andra skäl är intresserade av.

Jag vill emellertid säga att vi har deltagit i samtliga de hjälpaktioner, som har förekommit, i känslan av att vi bör ta på oss den del av ansvaret som tillkommer ett land med vår begränsade styrka. Men vi har naturligtvis gjort det framför allt för att det varit ett så vitalt intresse för oss själva att betalningssystemets balans inte sätts i fara och att de valutakursförändringar, som är nödvändiga, kan ske i ordnade former utan de kedjeffekter som annars kan uppstå. Vi har verkligen inte varit särskilt altruistiska när vi medverkat i dessa hjälpaktioner, och de har dessutom skett — det är viktigt att veta — i sådana former att de utfästelser till lån, som vi gett, inte skadat vår egen omedelbara valutasituation. Om vi själva skulle ha behov av att använda vår kredit för att stärka vår egen valutaposition har formerna för hjälpaktionens genomförande varit

sådana, att vi snabbt kunnat få tillbaka krediten, återbetalad antingen av det låntagande landet eller av andra långgivare till landet i fråga. Samtliga dessa hjälpaktioner är ju ömsesidiga.

Varje gång vi gjort ett åtagande att vid behov hjälpa ett annat land har samtidigt våra egna möjligheter att få motsvarande hjälp, om vi själva skulle råka i en likartad situation, garderats.

Slutligen bara en fråga om dollarn. Det har spelat en rätt stor roll i diskussionen både här hemma i Sverige och delvis också i utlandet hur man skall uppfatta denna valutareform och dess förhållande till dollarn. Jag fick intrycket att herr Jacobsson — delvis i varje fall — var inne på att valutareformen skulle öka vårt beroende av dollarn. Det var en ny version av ett på annat håll populärt argument, att valutareformen skulle ha till syfte eller till faktisk effekt att underlätta USA:s finansiering av Vietnamkriget.

Båda föreställningarna är grovt felaktiga. Detta system innebär *icke* ett ökat beroende av dollarn, utan tvärtom ett *minskat* beroende av dollarn för hela det internationella betalningssystemet. Jag vill därför upprepa att man inte löser något enskilt lands problem genom denna reform. Inget enskilt land blir befriat från ansvaret för sin egen ekonomi, för sin betalningsbalansdisciplin. av denna reform. Men vad vi når med den är att vi för framtiden inte behöver oroa oss för att det internationella samarbetet inte skall kunna framvinga en sådan kontrollerad och regelbunden tillväxt av det internationella likviditetsutbudet, att vi av den anledningen skulle drivas in i samma utveckling som hade så förödande konsekvenser under mellankrigstiden.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag beklagar om jag uttryckte mig så dåligt, att statsrådet

Ang. innebörden av den vid valutakonferensen i mars 1968 träffade överenskomsten i fråga om speciella dragningsrätter i Internationella valutafonden

Wickman fick uppfattningen att jag ställde mig kritisk till det internationella samarbetet på detta område.

Det var inte alls min mening! Snarare ville jag tvärtom uttrycka min solidaritet — om jag får uttrycka mig så — med de strävanden som siktar till ett utvidgat internationellt samarbete på valutaområdet, vilket är förutsättningen för att man skall kunna upprätthålla ett någorlunda stabilt valuta-system.

Jag är tacksam för de kompletterande uppgifter som statsrådet Wickman lämnade angående dragningsrätternas innebörd. Jag har inte något intresse för några skolastiska funderingar på detta område, utan jag tänker mera på den praktiska innebörden. Det sades, att resonemanget nu gick mellan två tolkningar. Den ena var dragningsrätten såsom en reservtillgång och den andra var dragningsrätten såsom en kredit. Kanske den är något mitt emellan, skulle jag vilja uttrycka saken.

Sedan vill jag nog reagera, när statsrådet Wickman drar fram guldspekulanterna såsom svar på min något tillspetsade retoriska fråga, om man kan ha större förtroende för herrar politiker världen över än för guldet. Här ville statsrådet Wickman med guldet förkroppsliga spekulanterna. Spekulanterna på detta område finns naturligtvis. Det har väl oftast varit i en tillfällig situation när det har varit ont om guld som spekulanterna har gjort sig breda.

Men det är inte detta som det rör sig om, utan det är guldet såsom *norm* som jag fäst mig vid. Jag tycker alltså att det har ett visst värde, trots allt, och ger en viss trygghet, trots allt, att guldet har kvar sina monetära funktioner, även om de har blivit litet begränsade på senare år.

Jag tackar än en gång statsrådet Wickman.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående överlåtelse av viss staten tillhörig fast egendom m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 78, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, hänvisades skrivelsen, såvitt den gällde de under avdelning II i redogörelsen behandlade sakerna, enligt följande:

punkten A 9, såvitt den avsåg möjligheterna att sänka rösträttsåldern, till konstitutionsutskottet;

samtliga under B upptagna punkter, punkterna C 1, utom i vad den anginge samarbete på lokaliseringens område, harmoniering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen och legitimation för psykologer m. m., C 2, C 4, C 5, C 6, D 2, D 3, D 8, utom i vad den gällde kostnader för resepass och bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak, E 4 och E 5, till statsutskottet;

punkterna A 9, såvitt den rörde regler i fråga om beskattning av forskningsstipendiater, C 7, D 1, D 8 beträffande kostnader för resepass och bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak samt E 2, till bevillningsutskottet;

punkten C 1, i vad den avsåg samarbete på lokaliseringens område, till bankoutskottet;

punkterna A 4, A 5, A 6, A 7, A 8, A 9 beträffande boxningsfrågan, C 1, såvitt den anginge harmoniering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen och legitimation för psykologer m. m., C 3, D 4, D 5, D 6, D 7 och E 3, till lagutskott; ävensom

punkterna A 3 och E 6 till jordbruksutskottet.

Övriga delar under avdelning II i redogörelsen samt skrivelsen i övrigt hänvisades till utrikesutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 83, angående teknisk och medicinsk utbildning och forskning i Linköping m. m.; samt

nr 84, angående kostnader för FN-styrkan på Cypern.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 88, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 89, med förslag till lag om förnyelse av vissa in-teckningar för nyttjanderätt, avkomsträtt och servitut, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg ändring i stämpelskattförordningen, till bevillningsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående den framtida dispositionen av vissa s. k. häradsjordar.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 93, med förslag till lag om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1970—1974 till försäkringen för tilläggs-pension.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 94, med förslag till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotslagen den 25 maj 1962 (nr 256), m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 95, om viss ändring i statens pensionslöneförordning, m. m.; och

nr 97, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 98, med förslag till lag om upphävande av förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 102, angående ytterligare svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående effektivisering och samordning av statens skogsföretag, m. m.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 106, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § kommunaltjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 275), m. m.; samt

nr 112, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 9:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 113, angående ytterligare anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1967/68, avseende bidrag till anordnande av barnstugor.

Föredrogos och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 114, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § föräldrabal-ken, m. m.; och

nr 115, med förslag till lag angående ändring i lagen den 10 maj 1929 (nr 77) om trafikförsäkring å motorfordon, m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående godkännande av 1968 års internationella kaffeavtal.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 117, med förslag till lag angående ändring i lagen den 9 april 1965 (nr 94) om polisregister m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 118, angående uppförande av förvaltningsbyggnad i kvarteret Garnisonen i Stockholm; och

nr 119, med förslag om viss kreditgaranti åt svensk varvsindustri.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med förslag till lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Föredrogs och hänvisades motionen nr 858 till statsutskottet, motionen nr 859 till bevillningsutskottet, motionerna nr 860 och 861 till statsutskottet, motionen nr 862 till lagutskott samt motionerna nr 863—870 till statsutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 32, andra lagutskottets utlåtande nr 25, jordbruksutskottets utlåtande nr 19 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 17 och 21—25.

Meddelande ang. enkel fråga

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 22 och 23 skulle uppföras näst efter jordbruksutskottets utlåtande nr 19.

Anmälades och bordlades följande motioner:

nr 871, av herrar *Bengtson* och *Dahlén*,

nr 872, av herrar *Bengtson* och *Tistad*,

nr 873, av herr *Enarsson*,

nr 874, av herr *Holmberg m. fl.*,

nr 875, av herr *Nilsson, Ferdinand*,

nr 876, av fröken *Stenberg* och herr *Lidgard*, samt

nr 877, av herr *Tistad*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, med förslag till förordning om allmän arbetsgivaravgift, m. m.;

nr 878, av herr *Lidgard m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 81, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; ävensom

nr 879, av herr *Wirtén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 81, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: »Vill Statsrådet för underlåtande av ställningstagande till vederbörande propositioner inför kammaren klarlägga den praktiska och principiella skillnaden mellan sådan s. k. ATP-avgift (se prop. 93) som beräknas å anställdas löner efter frånräknande av

Meddelande ang. enkel fråga

basbelopp, inlevereras av arbetsgivare och betonats utgöra »löntagarnas pengar» och den nu avsedda s. k. allmänna arbetsgivaravgiften (prop. 77) i den mån den beräknas å anställdas löner som likaledes av arbetsgivaren skall inlevereras till statsverket men som såsom av benämningen framgår avses att vara en arbetsgivarens avgift?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.50.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert